

บทวิเคราะห์การตั้งเมืองของ สุชีพ ๕ สงขลา

สุชีพ ๕ สงขลา มีผลงานด้านการตั้งเมืองซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย ในหน้า 4, 5 และ 6 สลับกัน ซึ่งสามารถรวบรวมได้ตั้งแต่วันที่ 22 มิถุนายน 2517 จนถึงวันที่ 29 เมษายน 2519 เท่านั้น ดังนั้น ในการวิเคราะห์การตั้งเมืองของสุชีพ ๕ สงขลา จึงเป็นการวิเคราะห์เพียงรัฐบาลชุดที่ 2, 3 และ 4 เท่านั้น เนื่องจากการวาดภาพการตั้งเมืองของเขา มีลักษณะการใช้ลายเส้นเป็นส่วนใหญ่ โดยไม่มีเนื้อหาของข่าวประกอบ ดังนั้น ในการวิเคราะห์ และตีความภาพการตั้งเมืองของเขา จึงเป็นการนำบริบททางการเมืองและสังคมที่เป็นข่าวอยู่ในขณะนั้นมาเป็นเกณฑ์ในการตีความ โดยนำมาโยงสู่ภาพการตั้งเมืองที่สื่อออกมา และในการศึกษาการตั้งเมืองของ สุชีพ ๕ สงขลา มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ได้กำหนดไว้ในการศึกษาดังนี้คือ

1. การตั้งเมืองในรัฐบาลชุดที่ 2 ของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งเริ่มต้นการศึกษาตั้งแต่วันที่ 22 มิถุนายน 2517 ถึงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2518 โดยมีเนื้อหาดังที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. แนวความคิดที่เกี่ยวกับสังคม เป็นแนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคมของประเทศโดยรวม และในช่วงนี้ มีภาพการตั้งที่มีแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดดังกล่าวเพียง 23 ภาพ (ดูรายละเอียดจากตารางในภาคผนวกหน้า 415) ซึ่งแยกเป็น

1.1 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกติกาของสังคม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และศีลธรรม ที่คนในสังคมจะต้องยึดถือและปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน และการละเมิดสิ่งดังกล่าว จะส่งผลกระทบต่อคนในสังคม และในช่วงนี้มีภาพการตั้งที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวเพียง 6 ภาพ โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดกติกาแปลกกฎเกณฑ์ของเยาวชน คือ นักเรียน นักศึกษา เช่น นักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทำร้ายช่างภาพนักหนังสือพิมพ์ ที่เข้าไปทำข่าวการต้อนรับน้องใหม่ การยกพวกไปตีกันของนักเรียนช่างกลและอาชีวะ การก่อความวุ่นวายต่าง ๆ เช่น ปาระเบิดใส่รถเมล์ เป็นต้น (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 1, 3, 4 ก.ค. 17/23 ส.ค. 17/1, 11 พ.ย. 17) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 3 ก.ค. 18 ชื่อภาพ "ปัญหาชนของชาติ" เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากกรณีนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รุมทำร้ายนักข่าวที่เข้าไปทำข่าวการต้อนรับน้องใหม่ ภาพวันที่ 23 ส.ค. 17 เป็นภาพที่มีใจความสำคัญคือ "โครงการเร่งด่วนผลิตยาเร่งกำเนิดเยาวชนไทย" เป็นภาพที่สะท้อนเหตุการณ์กรณีนักเรียนวัยรุ่นตีกันเป็นประจำ และภาพวันที่ 1 พ.ย. 17 เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความเอือมระอาที่มีต่อพฤติกรรม

ของนักเรียนอาชีวะเป็นต้น (ดูภาคผนวกหน้า 357)

1.2 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาวะการทางเศรษฐกิจ ในช่วงนี้มีภาพเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะการดังกล่าวเพียง 1 ภาพ ซึ่งเป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาความอดอยากของคนบางประเภท ตัวอย่างจากภาพวันที่ 7 พ.ย. 17 ซึ่งลักษณะของภาพที่สะท้อน เป็นภาพของเด็กกำลังค้นหาเศษอาหารในกองขยะ โดยแย่งกับสุนัข ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความยากจนของคนบางประเภท (ดูภาคผนวกหน้า 358)

1.3 แนวความคิดที่เกี่ยวกับความมั่นคง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตในการอยู่ร่วมกันและความมั่นคงปลอดภัยของสังคมโดยรวม เป็นการแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของคนในสังคม และในช่วงนี้ สุชีพ ๕ สงขลา ได้วาดภาพที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 16 ภาพ เป็นภาพซึ่งชี้ให้เห็นถึงสิ่งซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคง คือ

- สภาพภายในสังคมที่ก่อให้เกิดการเอาใจเปรียบของคนในสังคม เช่น การฉ้อ ปล้นชิงทรัพย์ ลักขโมยของ ซึ่งสาเหตุดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนที่อยู่ในสังคม รวมถึงการทำร้ายนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติด้วย (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 5 ส.ค. 17/6 พ.ย. 17/28 ธ.ค. 17/4 ม.ค. 17) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 5 ส.ค. 17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคมในขณะนั้น ตลอดจนการฉ้อปล้นชาวต่างชาติที่เข้ามาเที่ยวด้วย (ดูภาคผนวกหน้า 358)

- การขาดความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอันเนื่องมาจาก การขาดการเอาใจใส่ดูแล ในด้านสวัสดิภาพและสวัสดิการด้านต่าง ๆ จากรัฐ เช่นความสามารถในการแก้ไขปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม การอนุญาตให้ให้ตั้งโรงงานปิโตรเคมีคอล ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม การตกท่อท.ม. เป็นต้น (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 24 ส.ค. 17/16, 17, 18 ส.ค. 17/28 ต.ค. 17/9 พ.ย. 17) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 17 ก.ย. 17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบในการสร้างโรงงานปิโตรเคมีคอล ที่มีต่อบริเวณใกล้เคียง และภาพวันที่ 28 ต.ค. 17 เป็นภาพการตกท่อท.ม. ของผู้ที่ใช้ถนน เป็นต้น (ดูภาคผนวกหน้า 358)

- สิ่งที่มีผลกระทบต่อสังคมของประเทศโดยรวม ซึ่งมีผลมาจากปัจจัยภายนอกระบบสังคม ซึ่งในช่วงนี้ ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ เกิดการผลักดันและความพยายามของชาวมุสลิมทั่วโลกในการสนับสนุนให้มีการแบ่งแยกดินแดน 4 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย และการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศโดยสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการส่งหน่วยราชการลับ CIA. เข้ามาปฏิบัติกิจการแทรกแซง

(คู่มือหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 26,27 มิ.ย.17/4,29 ส.ค.17/4,23 ต.ค.17) ตัวอย่าง
จากภาพวันที่ 26 มิ.ย.17 ชื่อภาพ "ถึงตาโวย" เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากความพยายามในการ
แบ่งแยกดินแดน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย และภาพวันที่ 23 ต.ค.17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึง
การแทรกแซงกิจการภายในของสหรัฐฯ โดยมี CIA. เป็นผู้ปฏิบัติการ (ดูภาคผนวกหน้า 359)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. แนวความคิดที่เกี่ยวกับรัฐ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐ ซึ่งในช่วงนี้มีภาพการ์ตูนของสุชีพ ๕ สงขลาที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 24 ภาพ (ดูรายละเอียดจากตารางในภาคผนวกหน้า 415) ซึ่งแยกเป็น

2.1 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบ ซึ่งเป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและการดำเนินงานของระบบต่าง ๆ ซึ่งแยกเป็น

2.1.1 ระบบราชการ ในส่วนนี้ เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและการดำเนินงาน ตลอดจนกลไกของระบบราชการที่ดำรงอยู่ในขณะนั้น และมีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 4 ภาพ ซึ่งสุชีพ ๕ สงขลา ได้สะท้อนบทบาทและแนวความคิดดังกล่าว คือ การเปรียบเทียบข้าราชการเหมือนตัวหนอน เพลี้ย ที่คอยกัดกินผลประโยชน์ต่าง ๆ การแย่งชิงตำแหน่งราชการและความเกียจคร้านในการทำงาน (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 29 มิ.ย. 17/14 ก.ย. 17/2,3 ร.ค. 17) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 29 มิ.ย. 17 ชื่อภาพ "มายก้อด!" เป็นภาพที่เปรียบเทียบข้าราชการว่าเหมือนกับหนอน เพลี้ย ที่คอยกัดกินผลประโยชน์จากการลงทุนของต่างชาติ และภาพวันที่ 3 ร.ค. 17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของข้าราชการไทยส่วนใหญ่ คือ ความเกียจคร้านในการทำงาน (ดูภาคผนวกหน้า 359, 360)

2.1.2 ระบบรัฐสภา ในช่วงนี้ สุชีพ ๕ สงขลา ได้สะท้อนแนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบรัฐสภาเพียง 2 ภาพ คือภาพวันที่ 7 และ 8 ม.ค. 18 โดยเป็นเรื่องที่เดียวกันซึ่งเป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกลไกของระบบรัฐสภาในระบบการเมืองไทย คือ มีการใช้เงินในการซื้อเสียงเพื่อเรียกเสียงสนับสนุนในการจัดตั้งรัฐบาล ในช่วงหลังจากการเลือกตั้งวันที่ 26 ม.ค. 18 โดยมีการแย่งกันตั้งรัฐบาลระหว่างพรรคกิจสังคมและพรรคประชาธิปัตย์ ตัวอย่างจากภาพวันที่ 8 ก.พ. 18 ซึ่งเป็นภาพล้อเลียนการซื้อเสียงในห้องน้ำของรัฐสภา (ดูภาคผนวกหน้า 360)

2.1.3 ระบบพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง ซึ่งเกิดขึ้นในระบบการเมืองไทย และสุชีพ ๕ สงขลา ได้สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 10 ภาพ โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทั่ว ๆ ไปของการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งวันที่ 26 ม.ค. 18 เช่น การใส่ร้ายป้ายสี การซุกคืบเรื่องต่าง ๆ มาโจมตีซึ่งกันและกัน การใช้จ่ายเงินแจกเพื่อหาคะแนนเสียง ตลอดจนนโยบายในการหาเสียงของพรรคการเมือง เช่น พรรคกิจสังคม ที่มีสโลแกนว่า "เราทำได้" และความไม่ตื่นตัวในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 9 ส.ค. 17/10 ต.ค. 17/12, 19 พ.ย. 17/9, 11, 12 ร.ค. 17/27, 29, 31 ม.ค. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 12 พ.ย. 17

เป็นภาพล้อที่เกี่ยวกับการบิดโปสเตอร์หาเสียงในที่ต่าง ๆ ภาพวันที่ 19 พ.ย.17 เป็นภาพล้อนโยบายของพรรคกิจสังคมที่ว่า "เราทำได้" และภาพวันที่ 29 ม.ค.18 สะท้อนให้เห็นถึงความเจียมเหงาของหน่วยเลือกตั้ง เนื่องจากมีการนอนหลับทับสิทธิ์กันอย่างกว้างขวาง (ดูภาคผนวกหน้า 360)

2.2 แนวความคิดที่เกี่ยวกับระบอบ เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับลักษณะและการดำรงอยู่ ของระบอบในช่วงเวลานี้ ซึ่งมีแนวความคิดในเรื่องเสรีภาพที่ไม่มีขอบเขตจำกัด ซึ่งทำให้เกิดการประท้วงเกิดขึ้นอย่างมากมาย โดยใช้แนวความคิดในเรื่องเสรีภาพเป็นแนวทางในการกระทำได้กล่าว ตัวอย่างจากภาพวันที่ 27 ธ.ค.17 เป็นภาพที่สะท้อนเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประท้วงของคนกลุ่มต่าง ๆ เช่น ชาวนา นักศึกษา ครู และที่สำคัญที่สุดคือมีพระภิกษุสงฆ์ เข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองดังกล่าวด้วย ซึ่งเป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของระบอบการเมืองไทยในช่วงเวลานั้น

2.3 แนวความคิดที่เกี่ยวกับรัฐบาล เป็นแนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการดำเนินงานและนโยบายของรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม ซึ่งในช่วงนี้ มีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 1 ภาพ เป็นภาพประจำวันวันที่ 3 ก.พ.18 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและเสถียรภาพในรัฐบาลของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ซึ่งทำการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่หลังจากการเลือกตั้งวันที่ 26 ม.ค.18 ซึ่งมีการวิพากษ์วิจารณ์กันว่า รัฐบาลชุดนี้ จะมีอายุไม่เกิน 4 เดือน สุชีพ ณ สงขลา จึงนำมาเป็นประเด็นในการวาดภาพล้อในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพของรัฐบาลดังกล่าว (ดูภาคผนวกหน้า 361)

2.4 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางการเมือง เป็นแนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาท การดำเนินงาน การแก้ปัญหาของผู้นำในประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยในช่วงนี้มีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 6 ภาพ โดยมีแนวความคิดต่อบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

- แนวความคิดที่มีต่อนายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเผชิญปัญหาการแบ่งแยกดินแดนใน 4 จังหวัดภาคใต้ และปัญหาการชุมนุมเรียกร้องของชาวนากรณีใช้ม. 17 ในการแก้ไขปัญหาในเรื่องที่ดินทำกินไม่ได้ผล และการไม่ยอมพบกับชาวนาโดยการส่ง นายประจบ หุตะสิงห์ รองนายกรัฐมนตรีให้ทำหน้าที่แทน และการเรียกร้องให้มีการสอบสวนบริษัทเทมโก้ ที่เข้ามาครอบงำทรัพยากรในประเทศไทย โดยมีการเรียกร้องให้ยกเลิกสัญญาดังกล่าว ซึ่งประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ สุชีพ ณ สงขลา ได้นำมาเป็นประเด็นในการวาดภาพล้อนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 27 มิ.ย.17/23 พ.ย.17/

26 ม.ค.18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 28 มิ.ย.17 ชื่อภาพ "โหนพื้น...พื้น" ซึ่งให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่นายกรัฐมนตรีเผชิญอยู่ในขณะนั้น และภาพวันที่ 23 พ.ย.17 เป็นภาพล้อกรณิที่ไม่ยอมพบกับผู้นำชาวนา โดยให้รองนายกทำหน้าที่แทน (ดูภาคผนวกหน้า 362)

- แนวความคิดที่มีต่อ นายประกอบ หุตะสิงห์ รองนายกรัฐมนตรี เป็นภาพล้อที่เกี่ยวข้องกับกรณิชาณาเข้าพบเพื่อคืนบัตรประชาชน เป็นการประท้วงที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาในเรื่องที่ดินทำกินได้สำเร็จ ซึ่งการคืนบัตรประชาชนของชาวนานั้น นายประกอบวิจารณ์ว่า เป็นการกระทำของขบถ ตัวอย่างจากภาพวันที่ 29 พ.ย.17 เป็นภาพล้อรองนายกรัฐมนตรี โดยการให้ไปรักษาที่โรงพยาบาลโรคจิต (ดูภาคผนวกหน้า 362)

- แนวความคิดที่มีต่อ ดร.บัว อึ้งภากร เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในเรื่องความขัดแย้งของรัฐธรรมณู โดยการให้สัมภาษณ์ว่า เห็นด้วยกับการให้สิทธิ์แก่บุคคลอายุ 18 ในการเลือกตั้ง และให้สิทธิ์แก่บุคคลอายุ 23 ในการลงสมัครรับเลือกตั้ง และแนวความคิดที่มีต่อนายชลอ วณูติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย กับนายคล้ายจิตตนิทกซ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช กรณีเกิดการประท้วงเนื่องมาจากการแจกจ่ายสิ่งของให้ผู้ที่ประสบภัยน้ำท่วมอย่างไม่เป็นธรรม (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 24,25 ม.ค.18)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. แนวความคิดว่าด้วยสัมพันธภาพระหว่างรัฐกับสังคม เป็นแนวความคิดในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อกัน โดยมีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าว จำนวน 70 ภาพ (ดูรายละเอียดจากตารางในภาคผนวกหน้า 415) ซึ่งแยกเป็น

3.1 สัมพันธภาพในด้านการมีส่วนร่วม หมายถึงความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจที่มีต่อนโยบายต่าง ๆ ของสังคมต่อรัฐ ซึ่งในช่วงนี้ มีภาพการ์ตูนที่สะท้อน แนวความคิดดังกล่าวจำนวน 2 ภาพ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการ ให้ความช่วยเหลือแก่ชาวนาที่เข้ามาเรียกร้องขอความเป็นธรรมในเรื่องที่ดินทำกิน และการชุมนุม ของประชาชนที่ท้องสนามหลวงในการขับไล่ฐานทัพอเมริกาในประเทศไทย (ดูหนังสือพิมพ์ ประชาธิปไตยวันที่ 23 มิ.ย. 17/5 ก.ค. 17)

3.2 สัมพันธภาพในด้านการใช้อำนาจ เป็นเรื่องของความถูกต้องและความเป็นธรรม ในการใช้อำนาจของรัฐกระทำต่อสังคม และการใช้อำนาจของสังคมกระทำต่อรัฐ ซึ่งเป็นการ ใช้อำนาจในการก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูง หรือการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว ซึ่งในช่วงนี้ สุชีพ ๕ สงขลา ได้วาดภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 6 ภาพ โดยมี เนื้อหาที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจทางหลวงในการรีดไถเงินจากผู้ใช้นถนน การใช้รถ ของทางราชการเพื่อกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย เช่น ใช้ในการขนของเถื่อน ตลอดจนการยิงผู้ต้องหา ในเรือนจำเสียชีวิต และการใช้อำนาจของรัฐที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งสุชีพ ๕ สงขลา นำมาเป็น ประเด็นในการวาดภาพการ์ตูนถึง 3 ภาพ ได้แก่ การใช้อำนาจในการเวนคืนที่ดินของประชาชน ซึ่งมีทั้งที่นำไปใช้ประโยชน์จริง ๆ และไม่จริง แต่ก็เป็นการสร้างความสะดวกให้แก่ประชาชน เช่น การสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยหลวงของกรมชลประทาน ซึ่งทำให้ชาวนาซึ่งมีชีวิตที่ยากไร้อยู่แล้ว ต้องไปหาที่อยู่ใหม่ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 9 ก.ย. 17/2 ต.ค. 17/8, 14 พ.ย. 17/ 1, 2 ก.พ. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 2 ต.ค. 17 เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงอภิสิทธิ์ของรกราชการ ซึ่งข้าราชการนำไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย ภาพวันที่ 8 พ.ย. 17 และวันที่ 1 ก.พ. 18 เป็นภาพ ที่แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจในการเวนคืนที่ดินจากประชาชน โดยที่รัฐไม่คำนึงถึงความเดือดร้อน ที่ประชาชนจะได้รับ (ดูภาคผนวกหน้า 363)

3.3 สัมพันธภาพในด้านการประสานประโยชน์ เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวกับความร่วมมือ ร่วมใจ เพื่อประโยชน์ของทั้ง 2 ฝ่าย และในช่วงนี้ สุชีพ ๕ สงขลา ไม่ได้วาดภาพการ์ตูนที่ เกี่ยวข้องกับแนวความคิดดังกล่าวเลย

3.4 สัมพันธภาพในด้านความขัดแย้ง เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งที่มีต่อ

กติกานโยบายของรัฐ ตลอดจน ความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และประเด็นของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ สุธิพ ๕ สงขลา ได้วาดภาพการ์ตูนที่เกี่ยวข้องจำนวน 62 ภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ

- ความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งหมายถึงการดำเนินงานใด ๆ ของเจ้าหน้าที่ก็ตาม ที่ไม่เป็นประโยชน์และไม่เอื้อต่อการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการในการให้ความคุ้มครอง ดูแล ปกป้อง และบริการประชาชน ซึ่ง สุธิพ ๕ สงขลา นำมาวาดเป็นภาพการ์ตูนที่ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ดังนี้คือ

1) ความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นความขัดแย้งอันสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งไม่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่มีและการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ที่พึงกระทำ เช่น การข่มขู่ต้องหากจนได้รับบาดเจ็บ ความไม่เอาใจใส่ในสวัสดิภาพของประชาชน โดยไม่ให้บริการอย่างที่ควรเป็น ตลอดจนการโยนความผิดไปให้ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น เมื่อใดที่มีประชาชนถูกทำร้าย ตำรวจมักจะบอกว่า เป็นการกระทำของ CIA. คอมมิวนิสต์ หรือฝ่ายตรงข้าม เป็นต้น รวมถึง การใช้อำนาจหน้าที่ที่มีให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง เช่น การคุมบ่อนการพนัน การเข้าข้างฝ่ายนายทุน เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างนายทุนกับลูกจ้าง และในช่วงนี้ได้มีแนวทางในการตั้งหน่วย "สวัสดิ์" ขึ้นมา เพื่อป้องกันการประทุษกรรม ลักพาตัวและทำร้าย นักการเมือง โดยที่ไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการปราบปราม โจร ผู้ร้าย ที่ซุกซุ่มอยู่ในขณะนั้นเสียก่อน เพราะในช่วงนี้ สวัสดิภาพของคนในสังคมแทบจะไม่มีเลย สุธิพ ๕ สงขลา จึงวาดภาพการ์ตูนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าว โดยการเปรียบเทียบให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ควรจะเป็น (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 6, 7 ก.ค. 17/1, 26, 30 ส.ค. 17/ 11, 12, 13 ก.ย. 17/24 ต.ค. 17/13 พ.ย. 17/3, 6, 10, 12, 24 ม.ค. 18/13 ก.พ. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 26 ส.ค. 17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่รับผิดชอบต่อคดีที่เกิดขึ้นในการหาตัวคนร้าย โดยมีการโยนความผิดไปให้คนอื่น ภาพวันที่ 30 ส.ค. 17 เป็นภาพที่แสดงการเปรียบเทียบให้เห็นถึงโรงพัก กับสถานที่อื่น ๆ ที่มีหน้าที่ในการให้บริการประชาชนเช่นเดียวกัน เช่น โรงพยาบาล ซึ่งมีการเอาใจใส่ ยิ้มแย้มในการให้บริการ แต่เมื่อไปถึงสถานีตำรวจ กลับถูกไล่ออกมา ภาพวันที่ 12 ก.ย. 17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับอำนาจหน้าที่ คือ การคุมบ่อนการพนัน ซึ่งเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ภาพวันที่ 6 ม.ค. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากกรณีที่ตำรวจใช้ท้ายพานเป็นติ๊กกรมกรที่ไปเรียกร้องขอความเป็นธรรมกับเจ้าของโรงงาน โดยมี การให้ปากคำว่า เป็นเพราะกรรมกรร้องเพลง ซึ่งตำรวจที่รักษาการอยู่ไม่ชอบ (ดูภาคผนวก หน้า 363, 364)

2) ความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ได้แก่ การปล่อยปลละเลเยย ต่อหน้าที่ซึ่งปล่อยให้มีการตัดไม้ทำลายป่ากันอย่างกว้างขวาง ตลอดจนมีการทุจริตในเรื่องที่เกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้ในป่าสงวน รวมถึงการทำงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่น ๆ เช่น องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ นิคมการจัดสรรที่ดิน ซึ่งต้องอาศัยการตัดไม้ทำลายป่าทั้งสิ้น และสุชีพยังได้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบในการทำลายป่าด้วย คือ การเกิดน้ำท่วม ซึ่งทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อน ซึ่งเป็นผลจากการปล่อยปลละเลเยยของเจ้าหน้าที่ ดังกล่าวมาแล้ว (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 5, 6, 7 ก.ย. 17/4 พ.ย. 17/2, 14, 19 ม.ค. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 7 ก.ย. 17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงการละเลเยยของเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ในการปล่อยให้มีการทำลายป่าสงวนอย่างหนัก และภาพวันที่ 14 ม.ค. 17 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการเกิดน้ำท่วมเพราะปล่อยให้มีการทำลายป่าสงวนกันอย่างกว้างขวาง (ดูภาพผนวกหน้า 364, 365)

- ความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์และประเด็นปัญหาต่าง ๆ แล้วก่อให้เกิดปัญหาของความขัดแย้งเกิดขึ้น ซึ่งในช่วงนี้ สุชีพ ๕ สงขลา ได้หยิบยกประเด็นต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ดังนี้คือ

1) ความขัดแย้งที่เกี่ยวกับประเด็นของรัฐธรรมนูญ ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2517 มีสาระสำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ได้แก่ ให้ผู้มีสิทธิ์ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีอายุ 20 ปี บริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิ์สมัครรับเลือกตั้งมีอายุ 25 ปีขึ้นไป ซึ่งในประเด็นนี้ทำให้เกิดการคัดค้านกันอย่างกว้างขวาง โดยการเรียกร้องให้ลดจำนวนอายุลงเหลือ 18 และ 23 ปีตามลำดับ ซึ่งประเด็นดังกล่าวทำให้มีการชุมนุมประท้วงเพื่อให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขเสียใหม่ เพราะบุคคลอายุ 18 ปี มีวุฒิภาวะที่ไม่แตกต่างจากบุคคลอายุ 20 ปีเท่าใดนัก ซึ่งประเด็นดังกล่าวทำให้เกิดความล่าช้าในการร่างรัฐธรรมนูญวาระ 3 เป็นอย่างยิ่ง (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 19, 20, 22, 23, 30 ก.ย. 17) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 12 ต.ค. 17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงความห่างไกลของรัฐธรรมนูญของคนรุ่นใหม่ และภาพวันที่ 21 ต.ค. 17 เป็นภาพที่สะท้อนถึงความขัดแย้งในเรื่องอายุผู้มีสิทธิ์ในการเลือกตั้ง (ดูภาพผนวกหน้า 365)

2) ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องขอความเป็นธรรม และให้รัฐบาลช่วยเหลือในเรื่องหนี้สินและที่ดินทำกิน ซึ่งในเรื่องนี้ รัฐบาลได้เริ่มใช้ม. 17 ในการให้ความช่วยเหลือแก่ชาวนา แต่กลับเป็นประโยชน์ต่อนายทุน เพราะกฎหมายฉบับนี้ มุ่งช่วยเหลือชาวนา ชาวไร่ที่เคยทำงานในปี 16 ให้ได้กลับเข้าทำงานในปี 17 เท่านั้น แต่ชาวนา ชาวไร่ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำนาตั้งแต่ปี 16 เพราะถูกนายทุนซูดริต กฎหมายดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์แก่นายทุนแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น ชาวนา ชาวไร่ จึงมาร้องเรียน เพื่อขอให้รัฐบาลมีมาตรการในการช่วยเหลือ

ชาวนา ชาวไร่ให้รัดกุมและได้ผลมากยิ่งขึ้น และการประท้วงได้รุนแรงถึงขนาดมีการคืนบัตรประชาชนและขอลาออกจากความเป็นราษฎร และประกาศตั้งเขตปกครองตนเอง ซึ่งการกระทำดังกล่าว ทำให้ถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ ประเด็นดังกล่าว สุธีพ ๕ สงขลา ได้นำมาวาดภาพการ์ตูนที่สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นของความขัดแย้ง โดยชี้ให้เห็นถึงการร่วมมือกับนายทุนและความไม่จริงใจในการแก้ปัญหาของรัฐบาล (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 25 มิ.ย. 17/2, 27 ส.ค. 17/4 ก.ย. 17/20, 21, 24, 26, 30 พ.ย. 17/19 ธ.ค. 17) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 27 ส.ค. 17 เป็นความขัดแย้งในพฤติกรรมของรัฐในการร่วมมือกับนายทุน โดยไม่มีความจริงใจในการแก้ปัญหา ชาวนาอย่างแท้จริง ภาพวันที่ 4 ก.ย. 17 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การคืนบัตรประชาชนของชาวนา จึงถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ ภาพวันที่ 20 พ.ย. 17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงความจริงใจในการแก้ไขปัญหของรองนายกรัฐมนตรี และภาพวันที่ 19 ธ.ค. 17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึง การออกกฎหมายปฏิรูปที่ดินฉบับใหม่ ซึ่งก็ยังคงเป็นประโยชน์แก่นายทุนเช่นเดิม (ดูภาคผนวกหน้า 365, 366)

3) ความขัดแย้งอันสืบเนื่องมาจากการที่บริษัทเทมโก้ ซึ่งเป็นบริษัทต่างชาติ เข้ามากอบโกยทรัพยากรของชาติที่จังหวัดพังงา ซึ่งทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา คือ ดร.ธวัช มกรพงษ์ ร่วมกับประชาชน เรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกสัญญากับบริษัทเทมโก้ ซึ่งมีการชุมนุมประท้วงกันอย่างกว้างขวาง (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 18, 21 ม.ค. 18/7, 9 ก.พ. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 18 ม.ค. 18 เป็นภาพที่ชี้ให้เห็นถึงความไม่รับผิดชอบของกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ปล่อยให้ต่างชาติ เข้ามากอบโกยทรัพยากรธรรมชาติของไทย (ดูภาคผนวกหน้า 366)

4) ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์อื่น ๆ ได้แก่ การเกิดน้ำท่วมที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และผู้ว่าราชการจังหวัดได้แจกจ่ายสิ่งของที่ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนอย่างไม่ทั่วถึงและไม่เป็นธรรม การให้ข่าวว่าจอมพลถนอม กิตติขจร กลับเข้ามาในประเทศเพื่อเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจในปัญหาชาวนา ฯลฯ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 18, 28 พ.ย. 17/10, 30, 31 ธ.ค. 17/5, 9, 22, 23 ม.ค. 18/4, 6, 14 ก.พ. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 9 ม.ค. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากน้ำท่วมภาคใต้ และเมื่อประชาชนไปรับสิ่งของบริจาค ผู้ว่าราชการจังหวัดกลับบอกว่าหมด และภาพวันที่ 22 ม.ค. 18 เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการให้บริการของรัฐ เป็นต้น (ดูภาคผนวกหน้า 366)

- ความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาจากนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล ซึ่งในช่วงนี้มีประเด็นดังกล่าวที่สุทธิพ ๕ สงขลา นำมาเป็นประเด็นในการวาดภาพการ์ตูนของเขาได้แก่ การที่เจ้าของโรงงาน ปิดโรงงานประท้วงค่าแรงใหม่ของรัฐบาลที่ปรับให้สูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งทำให้คนงาน

ถูกลอยแพ และความล่าช้าในการสร้างโรงงานน้ำมัน ที.อี.เทอร์นัล ซึ่งในขณะนั้นสภาพการณ์ภายในประเทศกำลังอยู่ในภาวะการขาดแคลนน้ำมัน จึงมีการทดลองผลิตน้ำมันขึ้นมาใช้เองภายในประเทศ แต่ก็เป็นไปได้ช้า (คูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 22 มิ.ย.17/9, 29 ต.ค.17/13 ธ.ค.17) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 29 ต.ค.17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงความล่าช้าในการผลิตน้ำมันขึ้นมาใช้เองภายในประเทศ ภาพวันที่ 22 มิ.ย.17 ชื่อภาพ "ตัวนี้หมอมจะจัดการยังไง" เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากความขัดแย้งที่มีต่อการขึ้นค่าแรงคนงาน (ดูภาคผนวกหน้า 367)

สัมพันธภาพระหว่างรัฐกับสังคมในด้านความขัดแย้งนี้ แนวความคิดหลักที่ สุชีพ ณ สงขลา นำมาสื่อให้เห็นในการวาดภาพการ์ตูนการเมืองของเขาได้แก่ ความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการให้บริการแก่ประชาชน และการใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่มีขอบ โดยเป็นการชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ขัดแย้งกับหน้าที่ที่พึงกระทำ และลักษณะของภาพล้อ เป็นการชี้ให้เห็นถึงการใช้อำนาจบางอย่างในการข่มเหงประชาชนด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. แนวความคิดที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทั่วไป เป็นแนวความคิดในเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ นักเขียนการ์ตูนเห็นว่า น่าจะนำเสนอให้ประชาชนได้รับรู้ เป็นการเสนอข่าวในเรื่องทั่ว ๆ ไป ที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นข่าวการเมืองหรือไม่ก็ตาม แต่ประเด็นที่เสนอมิได้มุ่งวิจารณ์การเมือง ตัวอย่างจากภาพวันที่ 13 ส.ค.17 เป็นภาพที่ชี้ให้เห็นถึงต้นเหตุของอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น การขาดการศึกษา สิ่งแวดล้อมไม่ดี ฯ ภาพวันที่ 31 ส.ค.17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึง ผลจากการเที่ยวโสเภณี คือ เป็นโรค ภาพวันที่ 7 ต.ค.17 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงรายการ โทรทัศน์ที่น่าเบื่อ ไม่มีสาระ แม้แต่สุนัขยังไม่ดู ภาพวันที่ 25,26 ต.ค.17 และวันที่ 16 ม.ค.18, 13 ก.พ.18 เป็นภาพที่แสดงความขัดแย้งต่อการเขียนการ์ตูนการเมืองของประยูร จรรย์ยาวงษ์ โดยมีการวิจารณ์ว่า ประยูร จรรย์ยาวงษ์ ใส่ร้ายป้ายสีบุคคลอื่นให้เป็นคอมมิวนิสต์ ทั้ง ๆ ที่ประกาศว่า จะไม่เล่นการเมืองโดยเด็ดขาด ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งและโต้แย้งกับ ประยูร จรรย์ยาวงษ์ ทั้งนี้ เนื่องจากมีผู้เขียนบทกลอนลงในวารสารสังขลารม และประยูร จรรย์ยาวงษ์ ได้วิจารณ์ว่า เป็นการหมิ่นพระบรมราชานุภาพ สุชีพ ๕ สงขลา จึงแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งออกมา ได้ตอบ (ดูภาคผนวกหน้า 368,369)

การ์ตูนการเมืองในรัฐบาลชุดที่ 2 ซึ่งมี นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มี แนวความคิดที่สะท้อนผ่านการ์ตูนการเมืองของ สุชีพ ๕ สงขลา มากที่สุดได้แก่ แนวความคิดว่าด้วย สัมพันธภาพระหว่างรัฐกับสังคมในด้านความขัดแย้ง ซึ่งประเด็นของความขัดแย้งโดยส่วนใหญ่ เป็นความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ตำรวจ ทหาร และข้าราชการหน่วยอื่น ๆ โดยเป็นการชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับอำนาจหน้าที่ที่ควรจะเป็น เช่นผู้มีหน้าที่ในการปกป้อง รักษาความปลอดภัยให้แก่ประชาชน แต่กลับทำร้าย รังแกประชาชนเสียเอง หรือผู้มีหน้าที่ในการ ปกป้องมิให้ผู้อื่นทำลายทรัพย์สินของชาติ แต่กลับใช้อำนาจหน้าที่ที่มี ทำลายเสียเอง ซึ่งพฤติกรรม ต่าง ๆ เหล่านี้ สุชีพ ได้แสดงความคิดเห็นโดยสะท้อนผ่านทางการ์ตูนการเมืองของเขาอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การรื้อฟื้นการเมืองในรัฐบาลชุดที่ 3 ของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ซึ่งมีจุดเริ่มต้นคือ หลังจากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2518 และพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่ได้รับเสียงข้างมากในการเลือกตั้ง ดังนั้น จึงเป็นแกนหลักในการจัดตั้งรัฐบาล ประกอบด้วยพรรคประชาธิปัตย์และพรรคเกษตรสังคม และในช่วงที่กำลังทำการจัดตั้งรัฐบาลอยู่นี้ ยังไม่ได้แถลงนโยบายและขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นรัฐบาลที่ตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ชั่วคราวเท่านั้น และหลังมีการแถลงนโยบายและขอความไว้วางใจจากสภา ปรากฏว่าแพ้โหวต ดังนั้น รัฐบาลชุดนี้จึงมีอายุเพียง 1 เดือนเท่านั้น คือตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2518 ถึงวันที่ 13 มีนาคม 2528 เท่านั้น และในช่วงนี้ มีภาพการ์ตูนที่เกี่ยวข้องกับกับแนวความคิดที่ได้กำหนดไว้ในการศึกษาดังนี้

1. แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบราชการและข้าราชการ เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ บทบาทของระบบราชการและข้าราชการในระบบการเมืองไทย ซึ่งในช่วงนี้ สุธิพ ได้สะท้อนแนวความคิดในส่วนนี้ เพียง 2 ภาพ เท่านั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชันและการใช้อำนาจที่มีให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 20, 25 ก.พ. 18)

2. แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบรัฐสภา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภาฯ ซึ่งมีภาพที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 ภาพ เป็นแนวความคิดในเรื่องของพฤติกรรมและมารยาทของส.ส. ในการพูดอภิปราย ซึ่งได้รับการวิพากษ์ วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นการพูดจาที่หยาบคาย (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 8, 9 มี.ค. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 8 มี.ค. 18 ซึ่งสุชีพ ๕ สงขลา ได้ชี้ให้เห็นถึงความหยาบคายในการพูดอภิปรายของ ส.ส. ผู้ทรงเกียรติ (ดูภาคผนวกหน้า 370)

3. แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับระบอบ เป็นการนำประเด็นที่เกี่ยวกับความขัดแย้งขัดแย้งระหว่างกระแสความคิดสองฝ่าย คือ ช้ายและขวา โดยนำมาสื่อให้เห็นถึงกระแสความคิดที่ขัดแย้งซึ่งดำรงอยู่ในระบอบการเมืองไทยในขณะนั้น (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 4 มี.ค. 18)

4. แนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวกับบทบาทและการดำเนินงานของรัฐบาล รวมถึงแนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวกับเสถียรภาพของรัฐบาล ซึ่งในช่วงนี้ สุธิพ ๕ สงขลา วาดภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 3 ภาพ ซึ่งทั้งหมด เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพของรัฐบาล คือ การแพ้โหวตในการขอความไว้วางใจจากสภา ในการแถลงนโยบาย (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 8, 11, 13 มี.ค. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 8 มี.ค. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการที่รัฐบาลถูกคว่ำ และรัฐบาลชุดใหม่ซึ่งมี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

เป็นหัวหน้ารัฐบาลเข้ามาทำหน้าที่แทน (ดูภาคผนวกหน้า 370)

5. แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางการเมือง และประเด็นปัญหาที่ผู้นำฯ ต้องเผชิญ ในช่วงนี้มีแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้นำฯ จำนวน 5 ภาพ ซึ่งเป็นภาพล้อเลียนประธานสภาผู้แทนราษฎร คือ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ โดยนำเขียนภาพล้อเลียนในฐานะที่เป็นคนจีน ซึ่งมีป้ายเขียนล้อไว้ว่า "ปะทางสภา" และที่เหลือเป็นภาพล้อเลียนนายกรัฐมนตรี และประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ การไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาในวันแถลงนโยบาย (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 15, 17, 19 ก.พ. 18/12, 13 มี.ค. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 12 มี.ค. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการแพ้โหวตในการแถลงนโยบาย ทำให้ต้องลาออกและพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ภาพวันที่ 13 มี.ค. 18 เป็นภาพของนายกรัฐมนตรีถือกล่องของขวัญ ซึ่งมีป้ายติดไว้ว่า "ของขวัญจากรวมสังคม (เทป 1 ม้วน)" สืบเนื่องมาจาก กรณีที่ลูกพรรคธรรมสังคมผู้หนึ่งเปิดเผยว่า พรรคประชาธิปไตย ติดต่อชื่อเสียงในราคา 150,000 และตนมีเทปบันทึกเสียงในขณะที่รัฐมนตรี ลูกพรรคประชาธิปไตยกำลังเจรจา และจะเปิดเผยเทปดังกล่าว (ดูภาคผนวกหน้า 371)

6. แนวความคิดว่าด้วยสัมพันธภาพระหว่างรัฐกับสังคมในด้านความขัดแย้ง เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งที่มีต่อนโยบาย การดำเนินงานและพฤติกรรมของรัฐ ซึ่งมีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 12 ภาพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวกับความขัดแย้งในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายต่าง ๆ เช่น ตำรวจ ทหาร เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร และในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้มีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ได้แก่ การลักลอบนำสินค้าหนีภาษีเข้ามาขาย ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและขัดต่ออำนาจหน้าที่ของตนเอง และการทำร้ายประชาชนของทหาร เช่น การจับราษฎรฆ่าแล้วนำไปใส่ถังเผาไฟ และด้วยวิธีการอื่น ๆ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 15, 16, 21, 22, 24, 25, 26, 27 ก.พ. 18/3, 7 มี.ค. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 25 ก.พ. 18 ชื่อภาพ "ประกาดงานเด่น" เป็นภาพล้อที่สืบเนื่องมาจากข่าวเจ้าหน้าที่ทำร้ายราษฎร ภาพวันที่ 26 ก.พ. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การทำผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ในการจำหน่ายสินค้าหนีภาษีที่ลักลอบนำเข้ามาเอง ซึ่งเป็นการกระทำที่ขัดแย้งกับอำนาจหน้าที่ของตน (ดูภาคผนวกหน้า 372)

7. แนวความคิดที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทั่วไป เป็นการแสดงความคิดเห็นในเรื่องทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีได้มุ่งเน้นเพื่อการวิจารณ์การเมือง และในช่วงนี้ มีประเด็นที่ สุชีพ ๕ สงขลา นำมาสื่อในการ์ตูนการเมืองของเขาได้แก่ การวิจารณ์ภาพยนตร์ไทยในว่า มีบทที่ค่อนข้างล่อแหลมต่อศีลธรรมมากเกินไป การแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการแทรกแซงกิจการภายในของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้าน การแสดงความคิดเห็นที่มีต่อเพื่อนร่วมอาชีพ เช่น การวาดภาพการ์ตูนโต้แย้ง

กับแนวความคิดบางประการของประยูร จรรย์วรงค์ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 17, 18, 22, 23, 28 ก.พ. 18/1, 2, 5, 6, 10, 11 มี.ค. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 18 ก.พ. 18 เป็นภาพที่เกี่ยวกับการมิทไปโนภาพยนต์ไทยมากเกินไป ภาพวันที่ 22 ก.พ. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการที่หนังสือพิมพ์บ้านเมืองประ โคมข่าวว่าแดงบุกไทย สุชีพ จึงนำมาเขียนเป็นภาพล้อว่า "แดง" คือ "มดแดง" เพราะหนังสือพิมพ์บ้านเมืองลงข่าวเท็จ และภาพวันที่ 10 มี.ค. 18 เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับประยูร จรรย์วรงค์ เป็นต้น (ดูภาคผนวกหน้า 373)

ในรัฐบาลชุดที่ 3 ซึ่งมี ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องจากมีระยะเวลาที่เข้ามาบริหารประเทศเพียงหนึ่งเดือนเศษ ภาพเหตุการณ์ทางการเมืองที่สะท้อนผ่านการตุนการเมืองของ สุชีพ ๕ สงขลา จึงไม่เด่นชัดเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม สามารถสรุปได้ว่า แนวความคิดที่สะท้อนผ่านการตุนการเมืองของเขามากที่สุดได้แก่ แนวความคิดว่าด้วยสัมพันธภาพระหว่างรัฐกับสังคมในด้านความขัดแย้ง ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่ไม่ถูกต้องซึ่งขัดกับหน้าที่ที่ควรกระทำ ลักษณะดังกล่าว สุชีพ จึงนำมาเสนอให้เห็นในการตุนการเมืองของเขาในช่วงนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. การตั้งเมืองในรัฐบาลชุดที่ 4 ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งมีจุดต่อเนื่องจากรัฐบาลชุดที่ 3 คือ หลังจากที่รัฐบาลของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภา ในการแถลงนโยบาย จึงต้องลาออกจากการเป็นรัฐบาล ดังนั้นพรรคกิจสังคมจึงเป็นแกนหลักในการจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นมาซึ่งเรียกว่า "สหพรรค" เข้ามาบริหารประเทศ ซึ่งมีช่วงเวลาตั้งแต่วันที่ 14 มีนาคม 2518 ถึงวันที่ 19 เมษายน 2519 รวมระยะเวลาที่บริหารประเทศ 1 ปีเศษ และได้มีแนวความคิด ซึ่งสะท้อนผ่านการตั้งเมืองของสุชีพ สงขลา ดังนี้คือ

1. แนวความคิดที่เกี่ยวกับสังคม เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับสังคมโดยรวมของประเทศ ซึ่งในรัฐบาลชุดนี้ ได้มีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าว จำนวน 10 ภาพ (ดูรายละเอียดจากตารางในภาคผนวกหน้า 417) โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องดังนี้คือ

1.1 กตिकाของสังคม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดกฎ ระเบียบ กตिका ข้อบังคับทางสังคม ซึ่งในช่วงนี้ สุชีพ ๕ สงขลา ไม่ได้วาดภาพการ์ตูนที่มีแนวความคิดที่เด่นชัดในเรื่องนี้เลย

1.2 สภาการณ์ทางเศรษฐกิจ เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่คนในสังคมจะต้องเผชิญ ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความตกต่ำในทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และในช่วงนี้ ได้มีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาการณ์ทางเศรษฐกิจเพียง 1 ภาพ เป็นภาพที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 3 ม.ค. 19 ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่มีราคาแพงเช่นข้าวสารและน้ำตาล ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่เกิดขึ้นในรัฐบาลชุดนี้ (ดูภาคผนวกหน้า 374)

1.3 ความมั่นคง เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยพื้นฐานทั่วไปที่สังคมพึงมี พึงได้รับในการอยู่ร่วมกัน รวมถึงภัยจากภายนอกระบบสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยดังกล่าว ตลอดจนสวัสดิภาพและสวัสดิการที่พึงได้รับจากรัฐด้วยและในช่วงนี้ มีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 9 ภาพ ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ดังนี้คือ

- ปัจจัยจากภายนอกระบบสังคม ในช่วงนี้ มีประเด็นที่เกิดขึ้นได้แก่การแทรกแซงกิจการภายในประเทศของสหรัฐอเมริกา และการใช้ประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางในการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น ๆ ซึ่งทำให้เกิดความบาดหมางกับประเทศไทย และการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในประเทศ เพราะมีทั้งกลุ่มที่คัดค้านการกระทำของสหรัฐอเมริกา และกลุ่มที่เห็นด้วยกับการให้สหรัฐฯ เข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทยเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการปะทะกันขึ้นระหว่างสองกลุ่มดังกล่าว เช่นกรณีค่ายรามสูรและกรณีฐานทัพเรือที่ลัดหีบ

ซึ่งลักษณะดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยภายในประเทศไทย (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย วันที่ 17 มี.ค.18/19,23,26 เม.ย.18/5,13 ก.ค.18/11 ส.ค.18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 17 มี.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการมีฐานทัพเรือของอเมริกาที่อู่ตะเภา ซึ่งมีลักษณะเหมือน เขตอิสระที่ไม่ขึ้นอยู่กับประเทศไทย ภาพวันที่ 5 ก.ค.18 ชื่อภาพ "ผมรักคุณ แต่ผมรักหมาของผม มากกว่า" เป็นการชี้ให้เห็นถึงความพยายามในการตั้งฐานทัพในประเทศไทย (ดูภาคผนวกหน้า 374)

- ปัจจัยจากภายในระบบสังคม ซึ่งสุชีพ ๕ สงขลา นำมาเป็นประเด็นในการวาดภาพ การ์ตูนการเมืองของเขาในช่วงนี้ มีเพียง 2 ภาพ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกิดสิ่งแวมดลุ่มเป็นพิษ เนื่องจากโรงงานหลอดไฟ ซึ่งส่งผลกระทบต่อในแง่ความปลอดภัยในชีวิตของคนที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณ ใกล้เคียงโรงงาน และมีการเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐให้แก้ไขปัญหาดังกล่าว (ดูหนังสือพิมพ์ ประชาธิปไตยวันที่ 19 ก.ค.18/29 ส.ค.18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 19 ก.ค.18 เป็นภาพที่ สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณโรงงาน (ดูภาคผนวกหน้า 374)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. แนวความคิดที่เกี่ยวกับรัฐ เป็นแนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐ มีภาพการ์ตูนที่เกี่ยวข้อง 109 ภาพ ซึ่งแยกเป็น

2.1 แนวความคิดที่เกี่ยวกับระบบ เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและการดำเนินงานของสถาบันและองค์กรภายใต้ระบบการเมือง ซึ่งแยกเป็น

2.1.1 ระบบราชการและข้าราชการ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาท การดำเนินงาน อิทธิพล กลไก ของระบบราชการและข้าราชการภายใต้ระบบการเมือง ซึ่งในช่วงนี้มีภาพสะท้อนแนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวกับแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 4 ภาพ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแย่งชิงตำแหน่งทางการเมือง คือตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและผู้บัญชาการทหารสูงสุด การนำระบบ C.P. มาใช้ ซึ่งเป็นการให้อำนาจแก่ข้าราชการเพิ่มมากขึ้น และธรรมชาติของข้าราชการไทย คือ การประจบประแจงเจ้านาย (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 11, 19, 20, 30 ก.ย. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 11 ก.ย. 18 เป็นภาพที่เปรียบเทียบให้เห็นถึงการแต่งตั้งอธิบดีกรมตำรวจ กับการแต่งตั้งผบ.สส. ภาพวันที่ 19 ก.ย. 18 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของข้าราชการไทย เช่น การประจบประแจงเจ้านาย และการเลื่อนตำแหน่งโดยไม่คำนึงถึงความสามารถ (ดูภาคผนวกหน้า 375)

2.1.2 ระบบรัฐสภา เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาท การดำเนินงาน กลไก ของระบบรัฐสภาและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระบบการเมืองไทยว่าเป็นเช่นใด โดยในช่วงนี้ มีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐสภาจำนวน 5 ภาพ ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการชวเสี่ยงรับรองรัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งมีการหลุดจากรัฐ หยาบคาย และบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการรับรองร่าง พ.ร.บ.งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2519 ซึ่งมีการใช้เงินในการซื้อเสียง ทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล และการใช้อำนาจของนายกรัฐมนตรีในการยุบสภาเมื่อวันที่ 13 ม.ค. 19 ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าว ล้วนแล้วแต่เป็นการดำเนินงานและกลไกของระบบรัฐสภาทั้งสิ้น (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 14 มิ.ย. 18/14 ต.ค. 18/13, 14, 15 ม.ค. 19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 14 ม.ค. 19 เป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมการชกฟอกรัฐบาลของฝ่ายค้าน แต่นายกรัฐมนตรี ใช้อำนาจในการยุบสภาแทนการลาออกหากไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภา (ดูภาคผนวกหน้า 376)

2.1.3 ระบบพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของพรรคการเมืองและบทบาทอันโดดเด่นของพรรคการเมืองในระบบการเมืองไทย

และในช่วงเวลานี้ สุชีพ ๘ สงขลา มีผลงานการตุลาการเมืองที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองจำนวน 5 ภาพ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาภายในพรรคการเมืองแต่ละพรรค เช่น การฝ่าฝืนมติพรรค ของลูกพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ซึ่งไม่ทำตามมติของพรรค เนื่องจากสนับสนุน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ให้เป็นนายกรัฐมนตรี จึงมีการขับออกจากพรรค 3 คน และถูกสลักชื่อบนหลังสุนัข และปัญหา ภายในพรรคประชาธิปไตย คือ การชักฟอกสมาชิกवादจัดของพรรค และการเลือกตั้งหัวหน้าพรรค ซึ่งมีวิธีการที่สกปรก มีการโกงคะแนนเสียงโดยการใช้บัตรผี และการให้พรรคกิจสังคมนำเงิน งบประมาณแผ่นดินที่ใช้ในกรณีฉุกเฉิน 140 ล้านบาท มาแจกจ่ายให้แก่ผู้สมัครในนามของพรรค เพื่อนำไปใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งจังหวัดละ 1 ล้านบาท และการเข้าร่วมรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ของพรรคชาติไทย ทั้ง ๆ ที่มีนโยบายที่แตกต่างกันมาก (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย วันที่ 14 มี.ค.18/2 ส.ค.18/11 พ.ย.18/20 ก.พ.19/10 เม.ย.19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 11 พ.ย.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการใช้วิธีการที่สกปรกในการเลือกตั้งหัวหน้าพรรคประชาธิปไตย และภาพวันที่ 20 ก.พ.19 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การใช้เงินฉุกเฉินแก่ลูกพรรคกิจสังคม คนละ 1 ล้านบาท เพื่อนำไปใช้ในการหาเสียง (ดูภาคผนวกหน้า 376)

2.2 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับระบอบ ซึ่งในช่วงนี้ไม่มีแนวความคิดที่ชัดเจนในเรื่องนี้เลย

2.3 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาล เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและการดำเนินงานของรัฐบาลว่าเป็นเช่นใด และนโยบายในการบริหารประเทศส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่อย่างไร ตลอดจนการแก้ปัญหาของรัฐบาลในแต่ละประเด็นว่าเป็นอย่างไร และในช่วงนี้มีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดในส่วนนี้ จำนวน 12 ภาพ โดยลักษณะของภาพส่วนใหญ่ เป็นการวิจารณ์นโยบายของรัฐบาล เช่น การให้บริการรถเมล์และคำรักษาพยาบาลฟรีแก่ผู้มีรายได้น้อย แต่มีการดำเนินงานที่ล่าช้ามาก การประกาศนโยบายให้ประชาชนช่วยกันประหยัด ในขณะที่รัฐบาลกลับทุ่มเพื่อเสียเอง การประกาศเปิดสัมพันธไมตรีทางการทูตกับประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ทำให้ต้องตัดสัมพันธไมตรีกับประเทศจีนไต้หวัน การประกาศนโยบายเงินผันสู่ชนบท การปรับปรุงค.ร.ม. โดยการดึงพรรคเกษตรสังคมเข้าร่วม ซึ่งทำให้พรรคร่วมรัฐบาลไม่พอใจ ฯลฯ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 20, 22, 23 มี.ค.18/11, 30 เม.ย.18/14, 23, 26 พ.ค.18/26 มิ.ย.18/5, 7, 8 ม.ค.19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 20 มี.ค.18 เป็นภาพล้อนโยบายของรัฐบาล ในการชักชวนให้ประชาชนช่วยกันประหยัด ในขณะที่รัฐบาลกลับทุ่มเพื่อเสีย ภาพวันที่ 22 มี.ค.18 เป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับนโยบายในการให้บริการรถเมล์ฟรี ภาพวันที่ 11 เม.ย.18 เป็นภาพล้อนโยบายในการรักษาพยาบาลฟรี ภาพวันที่ 14 พ.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการผันเงิน 2,500 ล้านบาทออกสู่ชนบท และภาพวันที่ 26 มิ.ย.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการเปิดสัมพันธไมตรีกับจีนแดง ซึ่งทำให้ต้องตัดสัมพันธไมตรีกับจีนไต้หวัน (ดูภาคผนวกหน้า 377, 378)

2.4 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางการเมือง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำทางการเมือง ตลอดจนประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง และในช่วงนี้มีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางการเมืองจำนวน 83 ภาพ ซึ่งสามารถแยกได้ดังนี้

- แนวความคิดที่มีต่อ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี ซึ่งมีภาพการ์ตูนที่เกี่ยวข้องจำนวน 49 ภาพ โดยสามารถแยกประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1) การใช้อำนาจหน้าที่ที่มีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล ซึ่งมีประเด็นที่ สุชีพ ๕ สงขลา นำมาเขียนเป็นภาพล้อในช่วงนี้ ได้แก่ การแต่งตั้งเลขาและที่ปรึกษาหลายคน จนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางว่าแต่งตั้งมากเกินไป การตัดสินใจว่าจะยุบ กอ.รมน.หรือไม่ การฟันฝ่าเสียงฝ่ายค้านในสภา ในการพิจารณาร่างงบประมาณแผ่นดินประจำปี พ.ศ.2519 ตลอดจนอำนาจหน้าที่ในการย้ายและปลดข้าราชการ ฯลฯ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 24, 26 มี.ค.18/29, 30 ก.ค.18/26 ต.ค.19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 29 ก.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากความมั่นใจในการนำร่างพ.ร.บ.งบประมาณแผ่นดินประจำปี พ.ศ.2519 ที่จะผ่านเสียงฝ่ายค้านจากสภาไปได้ (ดูภาคผนวกหน้า 379)

2) นโยบายและการดำเนินงานในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้นโยบายดังกล่าว ซึ่งในช่วงนี้ มีนโยบายในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญได้แก่ การอนุญาตให้ทำลายป่าสงวน 30 ล้านไร่ เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องที่ดินทำกิน ซึ่งการแก้ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการต่อต้านจากกลุ่มแนวร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติ เพราะว่าเป็นการตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งทำให้เสียสมดุลย์ทางธรรมชาติ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 11, 19 เม.ย.18) การนำร่างพ.ร.บ.รักษาความปลอดภัยแห่งชาติและกฎหมายห้ามการชุมนุมมาบังคับใช้ ซึ่งเป็นการกระทำที่รุกรานเสรีภาพของประชาชนและเกิดประโยชน์แก่รัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งก่อให้เกิดการคัดค้านอย่างกว้างขวางจากผู้ที่ไม่เห็นด้วย (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 9 ก.ย.18/11, 15 ธ.ค.18) และนโยบายอื่น ๆ ได้แก่ นโยบายในการนำเงินผันออกสู่ชนบท และนโยบายที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่อีกประการหนึ่งคือ การประกาศขึ้นราคาข้าวสาร น้ำตาล เมื่อต้นปี 2519 ซึ่งทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 1 ม.ค.19/8 ก.พ.19) และการดำเนินงานอีกประการหนึ่ง ซึ่งมีภาพล้อมากที่สุดในเรื่องนี้ ได้แก่ การอนุญาตให้บริษัทเทมโก้ ซึ่งเป็นบริษัทชุดแร่ของต่างชาติ เข้ามาทำการขุดแร่ในประเทศไทย ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้เกิดความวุ่นวายตามมาหลายประการ เช่น การโยกย้ายผู้ว่าราชการจังหวัดอย่างไม่เป็นธรรม การเกิดเหตุนองเลือดในกลุ่มผู้ที่ชุมนุมประท้วงการโยกย้ายผู้ว่าฯ เป็นต้น (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 15 มี.ค.18/12, 14 ธ.ค.18) ตัวอย่างจากภาพวันที่

11 เม.ย.18 ชื่อภาพ "เราทำได้ลง" เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากนโยบายในการทำลายป่าสงวน เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องที่ดินทำกิน ภาพวันที่ 9 ก.ย.18 เป็นภาพล้อกรณีนการนำร่างพ.ร.บ.รักษาความปลอดภัยแห่งชาติมาบังคับใช้ ภาพวันที่ 11 ธ.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการออกกฎหมายห้ามชุมนุม และภาพวันที่ 12 ธ.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการต่อต้านของแนวร่วมพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกับนักศึกษาและประชาชน ซึ่งผนึกกำลังกันคัดค้านกรณีอนุญาตให้บริษัท เเทมโก้ เข้ามาขุดแร่ในประเทศไทย (ดูภาคผนวกหน้า 379,380,381)

3) การเผชิญกับวิกฤตการณ์และเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น และเป็นหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีในการจัดการ คลี่คลายวิกฤตการณ์ดังกล่าว ซึ่งมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้และ สุชีพ ณ สงขลา นำมาเขียนภาพล้อนายกรัฐมนตรีได้แก่ การชุมนุมเรียกร้องค่าตอบแทนของไทยการ์ด หรือลูกจ้างของสหรัฐฯ ในประเทศไทย ซึ่งยึดเยื้อเป็นเวลานานและไม่สามารถตกลงกันได้ กรณีตำรวจใช้กระบองตีกรรมกรหญิงของบริษัทสแตนดาร์ด การ์เมนต์ที่ขัดขวางการเข้าทำงานของพนักงานบางส่วน กรณีที่ตำรวจสั่งจับผู้นำชาวนาภาคเหนือและนักศึกษาที่จังหวัดลำพูน ซึ่งนายกรัฐมนตรีปฏิเสธว่าไม่ได้สั่งให้จับและไม่รู้เรื่องดังกล่าว และภายหลังได้สั่งให้มีการปล่อยตัวผู้ต้องหาดังกล่าว ซึ่งทำให้ตำรวจไม่พอใจ จึงเดินทางมาประท้วงที่กรุงเทพฯ การเผชิญกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งเกิดการนองเลือดและทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตหลายคน ซึ่งนายกรัฐมนตรีไม่ยอมลงไปเจรจา และกรณีที่เจ้าหน้าที่ทำร้ายราษฎรที่อำเภอห้วยโก๋นแล้วโยนความผิดไปให้ ผ.ก.ค.ฯลฯ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าว สุชีพ ณ สงขลา ได้นำมาโยงกับนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 21 เม.ย.18/1,3,4,7 มิ.ย.18/8 ก.ค.18/6,7,8,12 ส.ค.18/16,17 ธ.ค.18/30 ม.ค.19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 21 เม.ย.18 เป็นภาพล้อกรณีที่ราษฎรถูกทำร้ายและมีการโยนความผิดไปให้ ผ.ก.ค. ภาพวันที่ 3 มิ.ย.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากกรณีตำรวจใช้กระบองตีกรรมกรหญิงบริษัทสแตนดาร์ด การ์เมนต์ ที่ชุมนุมเรียกร้องของความเป็นธรรม ภาพวันที่ 8 ก.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การเรียกร้องเงินค่าตอบแทนของไทยการ์ด ที่ทางสหรัฐฯให้ไว้แก่รัฐบาล แต่ทางรัฐบาลไม่ยอมจ่ายให้ ลักษณะของภาพล้อจึงเป็นการชี้ให้เห็นถึงปัญหาการเรียกร้องที่ยาวนาน ซึ่งนายกต้องเผชิญในช่วงนี้ ภาพวันที่ 6 ส.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการจับกุมผู้นำชาวนาที่จังหวัดลำพูน แต่ไม่มีผู้ใดยอมรับว่าเป็นผู้ออกคำสั่งจับ และนายฯ ก็บอกว่าไม่รู้เรื่อง ส่วนภาพวันที่ 16 ส.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การสั่งปล่อยผู้นำชาวนาที่ถูกจับ ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำการจับกุมเป็นอย่างมาก ภาพวันที่ 17 ธ.ค.18 ชื่อภาพ "ยังยึดไหวนะ" เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการนองเลือดที่จังหวัดปัตตานี (ดูภาคผนวกหน้า 381,382,383)

4) แนวความคิดในเรื่องทั่ว ๆ ไป เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวนายกรัฐมนตรีในเรื่อง

ทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่มีประเด็นใดที่เน้นให้เป็นพิเศษ ตัวอย่างจากภาพวันที่ 14 มี.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก มีการชาวเสียดในสภาฯ และม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชได้เป็นนายกฯ ในขณะที่ ม.ร.ว.ต้องหลุดจากการเป็นรัฐบาลและเป็นฝ่ายค้านแทน ภาพวันที่ 22 เม.ย.18 เป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับ การไม่เห็นด้วยกับการยกเลิก ปว.17 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุมเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ภาพวันที่ 5 มิ.ย.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก นโยบายในการปราบปรามกรรมกร ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงบุคลิกภาพที่เป็นเผด็จการและบ้าอำนาจ ภาพวันที่ 28 พ.ย.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การชุมนุมประท้วงในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การขึ้นราคาน้ำมัน การใช้กฎหมายความปลอดภัย และการมีอาวุธนิวเคลียร์ที่ค่ายรามสูร จึงแก้ปัญหาด้วยการเบนความสนใจไปในเรื่องอื่น ภาพวันที่ 22 มี.ค.19 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพอีกด้านหนึ่ง นอกเหนือจากบุคลิกภาพที่เป็นเผด็จการ ได้แก่ ความกะล่อน กิ่งกลอก โดยมีสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของบุคลิกภาพดังกล่าว คือ ความกลม และภาพวันที่ 5 และ 7 เม.ย.19 เป็นภาพล้อกรณี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แพ้การเลือกตั้งในเขตคลีต ซึ่งเป็นเขตทหาร ทำให้ต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ดูภาคผนวกหน้า 384,385,386)

- แนวความคิดที่มีต่อ พ.ต.ท.บุญเลิศ เลิศปรีชา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย มีภาพล้อที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 ภาพ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องได้แก่ การสั่งให้ประกันตัวผู้ต้องหาคดีจ้างวานฆ่า ดร.ธวัช มกรพงษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงาและเปลี่ยนแปลงรูปคดี และการกล่าวหาว่านักศึกษาจะถวายเป็นกุฎกาแก่ในหลวง เพื่อขอให้ ดร.บัว เป็นนายกรัฐมนตรี และการล้อเลียนอุปนิสัยอื่น ๆ เช่น การชอบเล่นไพ่ตอง ตลอดจนการหนุนให้มีการตั้งบ่อนคาสิโนขึ้นในประเทศ เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว ประเด็นดังกล่าว สู้ชีพ ๕ สงขลา ได้นำมาวาดภาพล้อรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยในช่วงนี้ (ดูภาคผนวกหน้า 387)

- แนวความคิดที่มีต่อ นายบุญชู โรจนเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง มีภาพล้อจำนวน 4 ภาพ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องใช้เงินในการดำเนินงานได้แก่ การผันเงินสู่ชนบท การให้บริการรถเมล์ฟรี เป็นต้น (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 26,28, เม.ย.18/9 พ.ค.18/31 ก.ค.18) ตัวอย่างจากจากภาพวันที่ 31 ก.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ เช่น รถเมล์ฟรี เงินผัน ซึ่งเป็นส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยตรง (ดูภาคผนวกหน้า 387)

- แนวความคิดที่มีต่อ นายบุญแท้ง ทองสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีภาพล้อจำนวน 3 ภาพ เป็นภาพล้อในเรื่องที่เกี่ยวกับ การให้สัมภาษณ์ ซึ่งมักจะตอบคำถามของนักข่าวว่า "ไม่รู้" "ไม่ทราบ"(ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 18 ก.ค.18/3,21 ธ.ค.18)

ตัวอย่างจากภาพวันที่ 18 ก.ค.18 เป็นภาพล้อในประเด็นที่เกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว (ดูภาคผนวกหน้า 387)

- แนวความคิดที่มีต่อ พลตรี ประมาธ อติเรกสาร รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งมีภาพล้อที่เกี่ยวข้องจำนวน 2 ภาพ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้สัมภาษณ์ว่า กรณีที่สหพรรคหรือพรรคร่วมรัฐบาลเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในพรรค สาเหตุเพราะ มีมือที่ 3 คอยยุยงแหย่ และการทำหน้าที่ในฐานะประธานคณะกรรมการน้ำมันแห่งชาติได้แก่ การอนุญาตให้บริษัทน้ำมัน ขึ้นราคาน้ำมันได้ ซึ่งนโยบายดังกล่าว ก่อให้เกิดผลกระทบแก่คนส่วนใหญ่ของประเทศ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 23 ก.ค.18/14 พ.ย.18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 23 ก.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การให้สัมภาษณ์ว่ามีมือที่สามแทรกแซงและก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นภายในสหพรรค (ดูภาคผนวกหน้า 388)

- แนวความคิดที่มีต่อ นายทองหยด จิตตวิระ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ มีภาพล้อจำนวน 2 ภาพ เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ การทุจริตในเรื่องน้ำตาล และในเรื่องทั่ว ๆ ไป คือ กรณีเกิดภาวะน้ำมันขาดแคลนแต่ที่บ้านของนายทองหยดมีรถหลายคัน (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 31 พ.ค.18/15 พ.ย.18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 31 พ.ค.18 เป็นภาพล้อที่ชี้ให้เห็นถึงการทุจริตในเรื่องน้ำตาล คือ กินน้ำตาลจนเป็นโรคเบาหวาน (ดูภาคผนวกหน้า 388)

- แนวความคิดที่มีต่อ นายใหญ่ ศวิตชาติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีภาพล้อจำนวน 2 ภาพ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนายกรัฐมนตรีในการเจรจา ไกล่เกลี่ย วิกฤตการณ์ที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวแทนของเขาได้แก่ ขวดเบียร์ ซึ่งอาจจะมิสาเหตุมาจากการชอบดื่มเบียร์เป็นประจำ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 25 ธ.ค.18/4 ม.ค.19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 25 ธ.ค.18 เป็นภาพล้อที่เกี่ยวกับการเดินทางไปจังหวัดปัตตานี (ดูภาคผนวกหน้า 388)

- แนวความคิดที่มีต่อ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ มีภาพล้อจำนวน 1 ภาพ คือภาพวันที่ 14 เม.ย.18 เป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับความพยายามในการสร้างสันติภาพขึ้นภายในประเทศเขมร โดยใช้สัญลักษณ์คือ ชิการ์ เป็นตัวแทนของพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ (ดูภาคผนวกหน้า 389)

- แนวความคิดที่มีต่อ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ประธานสภาผู้แทนราษฎร มีภาพที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ภาพ ประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรณีลงคะแนนเสียงเลือก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์

เป็นนายกรัฐมนตรี มีคะแนนเสียงเมื่อรวมกันแล้ว เกินกว่าจำนวนผู้เข้าประชุม ซึ่งมีการโง่งเกิดขึ้นในการลงคะแนนเสียง แต่ประธานสภาฯก็ได้ใช้อำนาจที่มีในการยับยั้ง นอกจากนี้ เป็นภาพที่เกี่ยวกับเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น การชูป้ายว่า "ฝ่ายค้านห้ามพูด" และการล้อเลียนในฐานะที่เป็นคนจีน โดยเขียนป้ายติดไว้ที่โต้วว่า "ปะทางสภา" เป็นต้น (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 15, 21 มี.ค. 18/8 ก.ค. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 21 มี.ค. 18 เป็นภาพล้อชื่อ "ฝ่ายค้านห้ามพูด" ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงบุคลิกภาพบางอย่างของประธานสภาฯ (ดูภาพผนวกรหน้า 389)

ในช่วงนี้ ผู้นำทางการเมืองที่ สุชีพ ๕ สงขลา นำมาเขียนภาพล้อมากที่สุดได้แก่ นายกรัฐมนตรี คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และประเด็นปัญหาที่นาย ก ๔ เเชษฐ หรือเกี่ยวข้องกับมากที่สุดได้แก่ การเผชิญกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ เช่น การเรียกร้องค่าตอบแทนของไทยการ์ด ซึ่งชุมนุมเรียกร้องที่หน้าทำเนียบรัฐบาลเป็นเวลาแรมเดือน วิกฤตการณ์ซึ่งเกิดขึ้นจากการให้บริษัทในเครือเท็มโก้กลับเข้ามาชุดแร่ในประเทศไทย การจับกุมผู้นำชาวนาและผู้นำนักศึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีสั่งให้ปล่อยตัวในภายหลัง ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่พอใจ จนบุกเข้าพังบ้านของนายกรัฐมนตรี เป็นต้น วิกฤตการณ์ดังกล่าว ล้วนแต่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนาย ก ๔ ทั้งสิ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. แนวความคิดว่าด้วยสัมพันธภาพระหว่างรัฐกับสังคม เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธภาพ ระหว่างรัฐกับสังคมว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในด้านใดบ้าง ซึ่งในช่วงนี้มีภาพการ์ตูนของสุชีพ ๕ สงขลา ที่สะท้อนแนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธภาพดังกล่าวจำนวน 198 ภาพ (ดูรายละเอียดจากตารางในภาคผนวกหน้า 417) ซึ่งแยกเป็น

3.1 สัมพันธภาพในด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งในช่วงนี้สุชีพ ๕ สงขลา ไม่มีภาพการ์ตูนที่ชัดเจนในการสะท้อนแนวความคิดดังกล่าวเลย

3.2 สัมพันธภาพในด้านการใช้อำนาจ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องและความเป็นธรรมในการใช้อำนาจของรัฐที่มีต่อสังคม และการใช้อำนาจของสังคมที่มีต่อรัฐ ตลอดจนการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในการก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำต่ำสูงขึ้นในสังคม และในช่วงนี้มีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวจำนวน 39 ภาพ โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของรัฐกระทำต่อสังคมแต่เพียงฝ่ายเดียว สามารถแยกตามประเด็นสำคัญได้ดังนี้คือ

- การประกาศพื้นที่ที่เป็นที่ดินทำกินของชาวนาชาวไร่ให้เป็นเขตป่าสงวน ตลอดจนการประกาศโครงการขยายเขตปลูกป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งทำให้ชาวนา ชาวไร่ได้รับความเดือดร้อน ต้องหาที่อยู่และที่ทำกินใหม่ ตลอดจนการลักลอบตัดไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติของข้าราชการกรมป่าไม้เอง ซึ่งประเด็นดังกล่าว ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคมและเป็นการใช้อำนาจ หน้าที่ไปในทางที่มีขอบ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 29 มี.ค. 18/10, 13 เม.ย. 18/14, 19 มี.ย. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 10 เม.ย. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการประกาศเขตป่าสงวนและการขยายเขตปลูกป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งทำให้ชาวบ้านถูกไล่ที่และไร้ที่ดินทำกิน (ดูภาคผนวกหน้า 390)

- การนำร่าง พ.ร.บ.รักษาความปลอดภัยแห่งชาติมาใช้แทน พ.ร.บ.ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งกำหนดบทลงโทษสถานหนักถึงขั้นจำคุกตลอดชีวิต และประหารชีวิตแก่ผู้ที่กระทำผิดทางการเมืองอย่างกว้างขวาง การปกป้องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บุคคลในคณะรัฐบาล ตลอดจนการกระทำเป็นการปลุกปั่นประชาชน ร่างพ.ร.บ.ดังกล่าว ก่อให้เกิดการคัดค้านจากหลายฝ่าย โดยมีการอ้างว่า เป็นกฎหมายของเผด็จการทรราช ที่ให้อำนาจแก่รัฐอย่างกว้างขวาง ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมได้ อย่างไรก็ตาม ร่างพ.ร.บ.ดังกล่าว ก็ผ่านสภา และมีผลบังคับใช้ที่สุดในที่สุด (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 4, 5, 9, 12, 13, 15 ก.ย. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 5 ก.ย. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการนำร่าง พ.ร.บ.รักษา

ความปลอดภัยแห่งชาติมาบังคับใช้ ซึ่งเป็นการรักษาความปลอดภัยและรักษาอำนาจของรัฐบาล โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชน ภาพวันที่ 12 ก.ย.18 เป็นภาพที่เกี่ยวกับการใช้กฎหมายความปลอดภัยแห่งชาติเพียงเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นธรรมในการทำร้ายประชาชน และภาพวันที่ 15 ก.ย.18 เป็นภาพล้อเลียนเกี่ยวกับแถลงการณ์ของรัฐบาล ในการนำร่าง พ.ร.บ.รักษาความปลอดภัยมาใช้ ซึ่งอ้างว่า เพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (ดูภาคผนวกหน้า 390,391)

- การใช้อำนาจในการจับกุมและปราบปรามผู้ที่มีอุดมการณ์ และความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากรัฐบาล ตลอดจน การยึดยึดข้อหาคอมมิวนิสต์ให้แก่ผู้ที่ต่อต้าน ประท้วง และมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากรัฐบาล เช่น การจับกุมข้าราชการและประชาชนที่จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 17 คน ในข้อหาก่อการจลาจลและเผาจนผู้ว่าราชการจังหวัด การจับนายสุรชัย แซ่ด่าน ที่วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ในข้อหาให้การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม โดยไม่มีการสอบสวนข้อเท็จจริงก่อนจับกุม ตลอดจนการใช้อำนาจในการจับกุมผู้นำชาวนา ผู้นำนักศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ โดยอ้างว่า เป็นพวกที่กระทำการปลุกระดมมวลชนและก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นภายในประเทศ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าว เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของรัฐอย่างไม่เป็นธรรม ในการแก้ไขปัญหบางประการที่เกิดขึ้นในขณะนั้น (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 24,30,31 มี.ค.18/3,4,5 เม.ย.18/25 พ.ค.18/18,20,21,24 มี.ย.18/5,8 ส.ค.18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 31 มี.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำการจับกุม นายสุรชัย แซ่ด่าน ในข้อหาให้การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งลักษณะของภาพลือคือ แว่นตา ออกคำสั่งให้ตำรวจไปจับไม้ค้ำขาเข้าห้องขัง ซึ่งแว่นตานั้นหมายถึง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ไม้ค้ำขา หมายถึง นายสุรชัย แซ่ด่าน เพราะในขณะนั้น เขาต้องใช้ไม้ค้ำขาในการเคลื่อนไหวเนื่องจากขาหัก ภาพวันที่ 20 มี.ย.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลในการกำจัดฝ่ายตรงข้ามให้หมดสิ้น และภาพวันที่ 5 ส.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การใช้อำนาจของรัฐในการจับกุมผู้นำชาวนา โดยอ้างว่าเป็นนักปลุกระดมมวลชน เหตุการณ์ดังกล่าว เป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจาก การใช้อำนาจรัฐที่มีในการบีบคั้น จับกุม เพื่อประโยชน์ของฝ่ายตนทั้งสิ้น (ดูภาคผนวกหน้า 392)

- การใช้อำนาจรัฐในการบังคับ บีบบังคับ และระงับกิจกรรมของสังคมประการอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ได้แก่ การประกาศห้ามกรมนครชุมนุมในวันที่ 1 พ.ค.18 ซึ่งเป็นวันกรมนคร การประกาศห้ามร้องเพลงเพื่อชีวิตโดยกระทรวงมหาดไทย การสั่งปิดรายการวิทยุ แก้ว-ขวัญ ซึ่งมีการแสดงความคิดเห็นในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล การใช้อำนาจในการรวมบริษัทรถเมล์ของเอกชนให้เป็นบริษัทมหาชนขนส่ง ตลอดจนการใช้อำนาจของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง

ศึกษาธิการในการฝากเด็กเข้าโรงเรียนรัฐบาล บิละหลายคน การใช้อำนาจในการสั่งย้าย และปลดข้าราชการที่มีการดำเนินงานและความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาล เช่น การย้าย ดร.วัชกรพงษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา ให้ไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน และย้ายจากจังหวัดลำพูน ให้กลับเข้ามาอยู่ส่วนกลาง เนื่องจากทำการสอบสวน ชุดคุ้ยการทุจริตของผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน คนเก่า ตลอดจนการสั่งปลด นายอรุณ อิศรภักดี ซึ่งรักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมอัยการ กรณีถอนฟ้องผู้นำชาวนาและนักศึกษา 9 คนซึ่งถูกจับกุมที่จังหวัดลำพูน และมีข้าราชการระดับสูงในกระทรวงมหาดไทยไม่ชอบหน้า และการคัดค้านของส.ส.ในการนำระบบ ซี.พี.มาใช้ เพราะเกรงว่า จะเป็นการให้อำนาจแก่ข้าราชการมากเกินไป (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 29 เม.ย. 18/1 พ.ค. 18/12, 13, 23, 25 มิ.ย. 18/7, 21 ก.ค. 18/27, 31 ส.ค. 18/1, 2, 1, 2, 14, 17, 18 ก.ย. 18/12 พ.ย. 18/25, 26 ม.ค. 19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 29 เม.ย. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การออกคำสั่งห้ามการชุมนุมของกรรมกรในวันกรรมกร ภาพวันที่ 13 มิ.ย. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การใช้ข้อกสิสิทธิ์ในการฝากเด็กเข้าโรงเรียนของ นายประเสริฐ บุญสม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ภาพวันที่ 23 มิ.ย. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากประกาศของกระทรวงมหาดไทยในเรื่องการห้ามร้องเพลงเพื่อชีวิต ภาพวันที่ 7 ก.ค. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการใช้อำนาจในการสั่งปิดรายการวิทยุที่แสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาล ภาพวันที่ 2 ก.ย. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการสั่งปลดผู้รักษาการอธิบดีกรมอัยการ เนื่องจากยกฟ้องผู้ต้องหา 9 คนที่จังหวัดลำพูน ซึ่งทำให้ตำรวจและผู้ใหญ่ในกระทรวงมหาดไทยไม่พอใจ และภาพวันที่ 12 พ.ย. 18 เป็นภาพที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจในการรวมรถเมล์เป็นต้น (ดูภาคผนวกหน้า 392, 393, 394)

แนวความคิดว่าด้วยสัมพันธภาพระหว่างรัฐกับสังคมในด้านการใช้อำนาจ ซึ่งสะท้อนผ่านการรื้อการเมืองของ สุชีพ ณ สงขลา นั้น เป็นแนวความคิดด้านเดียวคือ การใช้อำนาจของรัฐกระทำต่อสังคม ซึ่งมีแนวความคิดหลักในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐในการปราบปรามจับกุม บุคคลผู้ซึ่งต่อต้านอำนาจรัฐ และบุคคลผู้ซึ่งมีอุดมการณ์และแนวความคิดที่ขัดแย้งกับรัฐ ซึ่งรัฐเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เช่น การจับกุมผู้นำของกลุ่มต่าง ๆ และยึดเยียดข้อหาที่มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจของรัฐเพื่อขจัดสิ่งที่เห็นว่าเป็นภัยแก่ตน

ส่วนแนวความคิดรองที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐกระทำต่อสังคมได้แก่ การนำร่าง พ.ร.บ. รักษาความปลอดภัยแห่งชาติมาบังคับใช้ ซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างกว้างขวาง บุคคลผู้ซึ่งเห็นว่า มีการกระทำที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบในด้านความมั่นคงของประเทศโดยรวมนั้น ซึ่งกฎหมายดังกล่าว อาจเป็นเครื่องมือของรัฐในการปราบปรามผู้ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างจากรัฐ ประเด็นดังกล่าว สุชีพ ณ สงขลา ได้สื่อผ่านการรื้อการเมืองของเขาอย่างต่อเนื่องในช่วงนี้

3.3 สัมพันธภาพในด้านการประสานประโยชน์ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์ของทั้ง 2 ฝ่ายหรือเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม ซึ่งในช่วงนี้ ไม่มีภาพการ์ตูนที่สะท้อนแนวความคิดดังกล่าวเลย

3.4 สัมพันธภาพในด้านความขัดแย้ง เป็นความขัดแย้งที่มีต่อกติกา นโยบาย ความคิดเห็นที่แตกต่าง และพฤติกรรมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และเป็นความขัดแย้งอันสืบเนื่องมาจาก ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น และในช่วงนี้ สุธิพ ๕ สงขลา ได้สะท้อนแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งดังกล่าวจำนวน 159 ภาพ ซึ่งแยกโดยละเอียดได้ดังนี้

- ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากวิกฤตการณ์หรือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง แล้วนำไปสู่ประเด็นของความขัดแย้งในเรื่องอื่น ๆ ซึ่งในช่วงนี้ มีเหตุการณ์หรือวิกฤตการณ์สำคัญดังกล่าว ซึ่งสุทธิพ นำมาสื่อในภาพการ์ตูน โดยแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างรัฐกับสังคมได้แก่

1) ความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาจากการลอบสังหารผู้นำชาวนา ผู้นำนักศึกษาและผู้นำกรรมกรอย่างกว้างขวาง โดยที่ทางการไม่สามารถจับผู้กระทำผิดมาลงโทษได้เลย และเจ้าหน้าที่บ้านเมืองมักจะโยนความผิดไปให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น คอมมิวนิสต์เป็นผู้สังฆาหรือ เค จี บี เป็นผู้จ้างวาน เป็นต้น แต่จะสังเกตได้ว่า ผู้นำชาวนาและนักศึกษาที่ถูกสังฆาดังกล่าว จะเป็นผู้ที่มีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาลทั้งสิ้น และตัวบ่งชี้ถึงความขัดแย้งดังกล่าวที่ สุทธิพ ๕ สงขลา นำมาสื่อในการ์ตูนการเมืองของเขาได้แก่ ความไม่สามารถของเจ้าหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครอง และนำตัวผู้ต้องหามาลงโทษได้ ตลอดจนการโยนความผิดไปให้ผู้อื่น ซึ่งในช่วงนี้ มีผู้นำชาวนาและผู้นำนักศึกษาถูกสังฆาเป็นจำนวนมาก และมีประเด็นที่คล้ายคลึงกันคือ ผู้ที่ถูกสังฆาส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ต่อต้านการดำเนินงานของรัฐบางประการ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 20, 29 ก.ค. 18/3, 6, 14, 15 ส.ค. 18/25 ต.ค. 18/12, 21, 22, 23 ก.พ. 19/ 30 มี.ค. 19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 14 ส.ค. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการลอบฆา นายอินตา ศรีบุญเรือง ซึ่งเป็นผู้นำชาวนา และทางการระบุว่า เค.จี.บี. เป็นผู้จ้างวานฆา ภาพวันที่ 12 ก.พ. 19 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากความไม่เอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายต่าง ๆ ที่มีต่อปัญหาการลอบฆาผู้นำชาวนาและผู้นำนักศึกษา และภาพวันที่ 21 ก.พ. 19 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก นายอมเรศ ไชยสะอาด นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นกรรมการบริหาร ศูนย์นิสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทย ถูกลอบฆาฆาฆาออกปฏิบัติงานด้านสาธารณูปโภคในชนบทตามหลักสูตรภาคสนาม ซึ่งทำให้ผู้นำนักศึกษาทุกสถาบันมีการเคลื่อนไหวเพื่อชี้แจงประเด็นที่ถูกสังฆา (ดูภาคผนวกหน้า 394, 395)

2) ความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการสังหารราษฎร โดยทหารนาวิกโยธิน ทำให้เกิดการเรียกร้องให้ทางการจับผู้กระทำผิดมาลงโทษที่หน้าศาลากลางจังหวัด และมีผู้ประเบียดใส่ผู้ชุมนุมประท้วง ทำให้มีผู้เสียชีวิตหลายคน ความขัดแย้งยิ่งเข้มข้นขึ้นกว่าเดิม ถึงขั้นมีการเรียกร้องให้มีการถอนทหารออกจาก 3 จังหวัดภาคใต้ และเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีมาเจรจา (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 17, 22, 29 ธ.ค. 18/9 ม.ค. 19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 9 ม.ค. 18 เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งในการใช้อำนาจเกินกระทำต่อผู้ชุมนุมเรียกร้องที่หน้าศาลากลางจังหวัด (ดูภาคผนวกหน้า 395)

3) ความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาจากการเรียกร้องค่าตอบแทนของไทยการ์ดหรือลูกจ้างของสหรัฐฯในประเทศไทย ซึ่งเรียกร้องอยู่หน้าทำเนียบรัฐบาลเป็นเวลา 2 เดือน ซึ่งประเด็นของความขัดแย้งเกิดขึ้นเพราะรัฐบาลไม่ยอมจ่ายเงินค่าจ้างทดแทนกรณีเลิกจ้างแก่ไทยการ์ด โดยมีการขยักออกเงินจำนวนนี้ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคน ตลอดจนมีการลอบฆ่าผู้ที่เปิดเผยเรื่องดังกล่าวด้วย (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 3, 21 ต.ค. 18/26 พ.ย. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 21 ต.ค. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนและการลอบฆ่าผู้ที่เปิดเผยเรื่องเกี่ยวกับการขยักออกเงินของไทยการ์ด (ดูภาคผนวกหน้า 396)

4) ความขัดแย้งอันสืบเนื่องมาจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุมผู้นำชาวนาและผู้นำนักศึกษา 9 คน ที่จังหวัดลำพูน ในข้อหาปลุกปั่นก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นภายในประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดการชุมนุมประท้วงการจับกุมจนบานปลาย แต่ไม่มีผู้ใดยอมรับว่า เป็นผู้ออกคำสั่งในการจับกุม ในที่สุดจึงมีคำสั่งให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาดังกล่าว ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งจับกุมผู้ต้องหาเกิดความไม่พอใจ โดยประท้วงและปล่อยให้มีการทำผิดกฎหมายกันอย่างกว้างขวาง โดยที่เจ้าหน้าที่ดังกล่าวไม่ยอมขัดขวางและจับกุม (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 7, 9, 17 ส.ค. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 7 ส.ค. 18 เป็นภาพล้อกรณีที่ไม่มีผู้ใดยอมรับว่า เป็นผู้ออกคำสั่งในการจับกุมผู้ต้องหา 9 คนดังกล่าว (ดูภาคผนวกหน้า 396)

- ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากนโยบาย การดำเนินงานของรัฐบาล ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้มีดังนี้คือ

1) การอนุญาตให้บริษัทในเครือเท็มโก้ กลับเข้ามาขุดแร่ในประเทศไทยอีกครั้ง หลังจากที่มีการยกเลิกสัญญาไปแล้ว โดยทางรัฐบาลอ้างว่าเครื่องมือของไทยยังไม่พร้อม ซึ่งแท้ที่จริงเป็นเพราะผลประโยชน์ที่ต่างชาติให้ตอบแทนแก่ผู้อนุญาตให้กลับเข้ามาขุดแร่ในประเทศไทย

ซึ่งก่อให้เกิดการคัดค้านนโยบายของรัฐบาลในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เพราะเป็นนโยบายที่ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบต่างชาติ โดยปล่อยให้ต่างชาติเข้ามาครอบงำทรัพยากร ซึ่งเป็นของประเทศ และทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา คือ ดร.ธวัช มกรพงษ์ ร่วมกับประชาชนในการคัดค้าน การดำเนินงานดังกล่าวของรัฐบาล ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งอื่น ๆ ตามมา เช่น การโยกย้ายผู้ว่าฯ การลอบสังหารผู้ว่าฯ ซึ่งประเด็นหลังทำให้มีการคัดค้านและก่อให้เกิดการนองเลือดตามมา (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 16, 17, 19, 20 มี.ค. 18/18, 24 เม.ย. 18/16, 21 ก.ค. 18/ 27, 28 ก.ย. 18/5 ต.ค. 18/1 พ.ย. 18/15 ธ.ค. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 24 เม.ย. 18 เป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับ หลังจากที่ยกเลิกสัญญาให้บริษัทเท็มโก้เข้ามาดำเนินการแล้ว และภายหลังมีการ ยกเลิกสัญญาเพราะพบว่า ได้มาโดยการทุจริต ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้ร่วมฉ้อโกงจะไม่ดำเนินคดี เพราะ ไม่แน่ใจว่าเจ้าหน้าที่ทำผิด รัฐบาลอาจจะวินิจฉัยผลขาดได้ ภาพวันที่ 28 ก.ย. 18 เป็นภาพ ที่สืบเนื่องมาจากการย้ายผู้ว่าฯ เนื่องจากคัดค้านรัฐบาลในการอนุญาตให้บริษัทเท็มโก้เข้ามาขุดแร่ จนทำให้มีการยกเลิกสัมปทาน ภาพวันที่ 1 พ.ย. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก หลังจากที่ยกเลิก สัมปทานกับบริษัทเท็มโก้แล้ว มีการอนุญาตให้กลับเข้ามาใหม่ เพราะอ้างว่า รัฐบาลทำไม่ได้ (ดูภาคผนวกหน้า 396, 397)

2) ความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาจากการประกาศขึ้นราคาข้าวสารเมื่อต้นปี 2519 ซึ่งทำให้ มีกลุ่มสหภาพแรงงานต่าง ๆ พากันคัดค้าน เพราะจะทำให้สินค้าชนิดอื่นขึ้นราคาตามไปด้วย ซึ่งการคัดค้านเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง จนทำให้รัฐบาลต้องประกาศเลื่อนการขึ้นราคาต่อไปอีก 15 วัน ตลอดจนการประกาศให้มีการประกันราคาข้าวเกวียนละ 2,500 บาท ซึ่งไม่ได้ผล เพราะพ่อค้าไม่ให้ความร่วมมือ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 19, 23, 31 ธ.ค. 18/9, 19 ก.พ. 19/9 มี.ค. 19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 19 ธ.ค. 19 เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้ง กับนโยบายในการขึ้นราคาข้าวสารของรัฐบาล ภาพวันที่ 19 ก.พ. 19 เป็นภาพที่สืบเนื่อง มาจากนโยบายในการประกันราคาข้าวของชาวนา ซึ่งใช้ไม่ได้ผลเพราะพ่อค้าไม่ให้ความร่วมมือ (ดูภาคผนวกหน้า 398)

3) การประกาศใช้ร่าง พ.ร.บ. รักษาความปลอดภัยแห่งชาติ เพื่อใช้แทน พ.ร.บ. การป้องกันและการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งก่อให้เกิดการต่อต้านจากหลายฝ่าย เพราะเป็นการใช้อำนาจที่เป็นเผด็จการและเพื่อรักษาอำนาจของรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย วันที่ 8 ก.ย. 18/22 พ.ย. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 8 ก.ย. 18 เป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับ การคัดค้านกฎหมายความปลอดภัยแห่งชาติของคนหลายฝ่าย (ดูภาคผนวกหน้า 399)

4) การออกกฎหมายให้มีการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งทำให้กำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ที่มีอยู่เดิม ไม่พอใจและเดินทางเข้ามาประท้วง โดยชู้ว่า จะหยุดงานบริการประชาชนทั้งหมด ถ้ารัฐบาล ยังคงยืนยันที่จะให้มีการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และในประเด็นนี้ วุฒิสภาได้คว่ำกฎหมายฉบับนี้ลง ซึ่งทำให้ส.ส.บางส่วนไม่พอใจ และเคลื่อนไหวให้ยุบสภา โดยลักษณะของภาพลือ เป็นการแสดงความรู้สึกขัดแย้งที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและวุฒิสมาชิก (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 27, 28 ต.ค. 18/9, 10, 13 พ.ย. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 27 ต.ค. 18 เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึง ความรู้สึกขัดแย้งที่มีต่อวุฒิสมาชิกในการคว่ำกฎหมายให้มีการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และภาพวันที่ 13 พ.ย. 18 เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกขัดแย้งที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรณีที่ประท้วงกฎหมายฉบับดังกล่าว (ดูภาคผนวกหน้า 399)

5) ความขัดแย้งที่มีต่อนโยบายของรัฐบาลในส่วนของน้ำมัน คือ การประกาศขึ้นราคาน้ำมันและความล่าช้าในการตั้งโรงงานผลิตน้ำมัน ที.อี.เทอร์นัล ซึ่งยื้อเยื้อมาเป็นเวลานานหลายรัฐบาล เพราะในขณะนั้น ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาการขาดแคลนน้ำมันและการขึ้นราคาน้ำมันของบริษัทต่างชาติ (ดูหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 10 ก.ค. 18/1, 2 ต.ค. 18/16, 29 พ.ย. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 1 ต.ค. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากความล่าช้าในโครงการผลิตน้ำมัน ที.อี.เทอร์นัล และภาพวันที่ 29 พ.ย. 18 เป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับการคัดค้านการขึ้นราคาน้ำมัน (ดูภาคผนวกหน้า 399)

- ความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาจากพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นการกระทำหน้าที่ที่ขัดแย้งกับอำนาจหน้าที่ที่มี โดยการใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่มีขอบ ตลอดจนการละเว้นการกระทำบางอย่าง ซึ่งควรกระทำเพื่อความสงบเรียบร้อยของคนในสังคม รวมถึงการสร้างสถานการณ์บางอย่างเพื่อหลอกลวงประชาชน และเบี่ยงเบนความสนใจของประชาชนจากเรื่องหนึ่งไปยังอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว สุชีพ ๕ สงขลา ได้นำมาเป็นประเด็นในการวาดภาพการ์ตูนของเขาในส่วนของความขัดแย้งในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ แยกเป็น

1) ความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของทหาร เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับพฤติกรรมบางประการของทหาร ซึ่งสุชีพ ได้เสนอผ่านการ์ตูนการเมืองของเขาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ

1.1 พฤติกรรมในการหลอกลวงประชาชน โดยการหลอกให้ประชาชนตื่นตื่น ตกใจกับข่าวการรุกรานของต่างชาติ เช่น คอมมิวนิสต์ ลาว เขมร เวียดนาม โดยการประโคมข่าวผ่านทางหนังสือพิมพ์ การใช้สื่อของหน่วยงานของรัฐ เช่น วิทยุกรมประชาสัมพันธ์ สถานีวิทยุยานเกราะ ฯลฯ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว สุชีพ นำมาสื่อในการ์ตูนของเขาในมิติของความขัดแย้ง

ทั้งสิ้น (คู่มือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 27, 29, 30 เม.ย. 18/27, 28 พ.ค. 18/17 ก.พ. 19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 27 เม.ย. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การประโคมข่าวว่ามีศัตรูต่างชาติ รุกรานอยู่ตลอดเวลา และภาพวันที่ 17 ก.พ. 19 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากการให้ข่าวของ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด คือ พลเรือเอกสัจด์ ชลอมอยู่ ว่ามีหน่วยก่อวินาศกรรมแชปเปอร์บุกถึงเขต กรุงเทพฯ ๔ แล้ว (ดูภาคผนวกหน้า 400, 401)

1.2 พฤติกรรมในการยกย่องและตกเป็นทาสของสหรัฐอเมริกา เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่สหรัฐอเมริกาได้ให้เงินสนับสนุนในด้านต่าง ๆ แก่กองทัพ จึงทำให้สหรัฐฯ เข้ามามีอิทธิพล ต่อกิจกรรมของกองทัพไทยสูง (คู่มือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 12, 13 พ.ค. 18/25 พ.ย. 18/ 11 ก.พ. 19/4 มี.ค. 19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 13 พ.ค. 18 เป็นภาพซึ่งชี้ให้เห็นถึงอิทธิพล ของสหรัฐฯ ในกองทัพไทย และภาพวันที่ 11 ก.พ. 19 เป็นภาพล้อทหารในสวนที่เกี่ยวข้องกับการตกเป็นทาสของสหรัฐฯ ๔ (ดูภาคผนวกหน้า 401, 402)

1.3 พฤติกรรมในด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในทางลบ ได้แก่การทำร้าย ประชาชน การจับราษฎรฆ่ายึดถังแดง การปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีการทำร้ายประชาชนเนื่องจาก ตั้งข้อหาเหวี่ยงแหและการยิงปืนครกสู้กับผ.ก.ค. ทำให้ ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากการยิงปืนดังกล่าว (คู่มือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 20 เม.ย. 18/3 มี.ค. 19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 3 มี.ค. 19 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากสร้าง ความเดือดร้อนให้ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ฯ ในการปราบปรามผ.ก.ค. (ดูภาคผนวกหน้า 402)

2) ความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งประเด็นของความขัดแย้ง เกิดขึ้นตรงจุดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ กระทำหน้าที่อย่างไม่ถูกต้องและละเว้นการปฏิบัติหน้าที่บางอย่าง ที่พึงกระทำ และในช่วงนี้มีเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจคือ

2.1 กรณีที่ตำรวจประท้วงนายกรัฐมนตรีน ในการสั่งให้ปล่อยผู้ต้องหาจลาจลในคดีเผา จวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช (คู่มือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 8, 9 เม.ย. 18) และการสั่งปล่อยผู้ต้องหา 9 คนที่จังหวัดลำพูน ทำให้ตำรวจพากันมาประท้วงและนั่งบ้านนายกรัฐมนตรีน ตลอดจนการปล่อยให้มีการทำผิดกฎหมายกันอย่างกว้างขวาง โดยไม่พยายามที่จะควบคุม (คู่มือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 18, 19, 20, 21, 22, 30 ส.ค. 18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 8 เม.ย. 18 เป็นภาพล้อในส่วนของพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีประท้วงที่จังหวัดนครศรีฯ ภาพวันที่ 18 ส.ค. 18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การเดินทางเข้ามาประท้วงในกรณีสั่งปล่อย ผู้ต้องหาที่จังหวัดลำพูน และมีการกินเหล้ากันอย่างเมามาย (ดูภาคผนวกหน้า 403)

2.2 กรณีการใช้กระบองตีกรรมกรหญิงของบริษัทสแตนดาร์ด การ์เมนท์ เพราะปิดทางแก่ผู้ที่จะเข้าไปทำงาน ซึ่งเป็นการกระทำหน้าที่ที่เกินเลย โดยใช้ความรุนแรงกับผู้ที่อ่อนแอกว่า (คู่มือหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 30 พ.ค.18/2,3,4 มิ.ย.18/31 ก.ค.18) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 30 พ.ค.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจาก การใช้ไม้กระบองทำร้ายกรรมกรหญิง (ดูภาคผนวกหน้า 403)

2.3 การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ที่พึงกระทำ และการทำหน้าที่ที่ไม่พึงกระทำ เช่น การคุมบ่อน บาร์ ต่างๆ และปล่อยให้บุคคลบางประเภททำผิดกฎหมายได้ตามใจชอบ ตัวอย่างเช่น กรณีวัยรุ่นทำร้ายชาวญวนที่จังหวัดหนองคาย ซึ่งตำรวจไม่เข้าไปจัดการ ปล่อยให้มีการละเมิดกฎหมายตามใจชอบ ตลอดจนการเลือกปฏิบัติต่อบางคน เช่นการเพิกเฉยต่อคดีบางคดีซึ่งเป็นคดีของบุคคลธรรมดา ตลอดจนความกระตือรือร้นในบางคดี เช่น คดีตำรวจถูกฆ่า หรือคดีเศรษฐีถูกลักพาตัว เป็นต้น (คู่มือหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 5,27 พ.ย.18/24 ม.ค.19/16 ก.พ.19/24 มี.ค.19/1,12,15 เม.ย.19) ตัวอย่างจากภาพวันที่ 5 พ.ย.18 เป็นภาพที่เปรียบเทียบให้เห็นถึงความกระตือรือร้นในการสอบสวนคดีประชาชนถูกฆ่า กับคดีตำรวจถูกฆ่า ภาพวันที่ 12 เม.ย.19 เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งในอำนาจหน้าที่ คือ การเป็นผู้รักษากฎหมาย แต่กลับเป็นฝ่ายที่ทำผิดกฎหมายเสียเอง (ดูภาคผนวกหน้า 404)

3) ความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการลักลอบตัดไม้ในเขตป่าสงวน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของตน ซึ่งเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ที่มีในการเอื้ออำนวยต่อการกระทำการทุจริตต่อหน้าที่และต่อส่วนรวม เพราะการตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้นเหตุของน้ำท่วมอย่างฉับพลัน (คู่มือหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยวันที่ 29,30,30 ต.ค.18/6,7,8 พ.ย.18) ตัวอย่างจากภาพในวันที่ 29 ต.ค.18 เป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการกระทำความผิดต่อหน้าที่ และภาพวันที่ 6 พ.ย.18 เป็นภาพล้อเลียนเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้อีกภาพหนึ่ง (ดูภาคผนวกหน้า 404)

สัมพันธภาพระหว่างรัฐกับสังคมในด้านความขัดแย้งในรัฐบาลชุดนี้ มีแนวความคิดหลักที่สะท้อนผ่านภาพการ์ตูนการเมืองของ สุชีพ ณ สงขลา ได้แก่ แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของรัฐบาล ซึ่งในช่วงนี้ มีการดำเนินงานที่สำคัญได้แก่ การอนุญาตให้บริษัทในเครือเท็มโก้ ซึ่งถูกยกเลิกสัญญาไปในรัฐบาลชุดที่ 2 ของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้กลับเข้ามาชุดแร่ใหม่ ซึ่งประเด็นดังกล่าว นำไปสู่ความขัดแย้งอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย

ส่วนแนวความคิดรองได้แก่ การเกิดเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เช่น การสังหารผู้นำชาวนา ผู้นำนักศึกษาและกรรมกร ซึ่งประเด็นของความขัดแย้งอยู่ที่ความไม่สามารถในการจับตัวผู้ต้องหา มาดำเนินคดีได้ ตลอดจนความไม่ใส่ใจในสวัสดิภาพของผู้นำกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งแนวความคิดที่เกี่ยวข้อกับเหตุการณ์ดังกล่าว เป็นความรับผิดชอบของนักเขียนการ์ตูนการเมือง ในการวิพากษ์วิจารณ์ การดำเนินงานของรัฐเพื่อที่จะบอกให้รู้ถึงสิ่งที่คนในสังคมกำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. แนวความคิดที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทั่วไป เป็นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทั่ว ๆ ไปที่นักเขียนการ์ตูนนำมาเสนอ ซึ่งอาจเป็นการเสนอข่าวทั่วไปโดยเขียนเป็นภาพการ์ตูน หรืออาจเป็นการเสนอข่าวเพื่อแทรกเหตุการณ์ เนื่องจากในขณะนั้นไม่มีประเด็นใดที่เป็นประเด็นหลักทางการเมืองเลย อาจสรุปได้ว่า เป็นการแสดงความคิดโดยที่มีได้มุ่งเน้นการวิจารณ์การเมือง ตัวอย่างจากภาพวันที่ 3 เม.ย.18 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงกิจการภายในของสหรัฐฯ ในประเทศแถบอินโดจีน ภาพวันที่ 26 เม.ย.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากกรณีบริษัทการบินไทย จำบริษัทต่างชาติ ให้ออกแบบเครื่องบินในราคา 2.5 ล้านบาท ภาพวันที่ 2 ก.ย.18 เป็นภาพที่สืบเนื่องมาจากนายวัฒนา เขียววิมล หัวหน้างานลจะนองหนังสือพิมพ์ 3 ฉบับ กรณีสั่งข่าวว่ารับเงินจาก CIA. 250 ล้านบาท และรับเงินเดือน เดือนละ 8 หมื่นบาท และภาพวันที่ 1 เม.ย.18/2,3 ก.ค.18/22 ก.ย.18 เป็นภาพล้อประยูร จรรยาวัช ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันในบางเรื่อง (ดูภาคผนวกหน้า 405,406)

การ์ตูนการเมืองในรัฐบาลชุดที่ 4 ซึ่งมี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีแนวความคิดหลักที่สะท้อนผ่านทางการ์ตูนการเมืองของ สุชีพ ๕ สงขลา ได้แก่ แนวความคิดว่าด้วยสัมพันธภาพระหว่างรัฐกับสังคมในด้านความขัดแย้ง ซึ่งเป็นแนวความคิดที่โดดเด่นของเขา โดยที่ประเด็นของความขัดแย้ง เป็นความขัดแย้งที่มีต่อนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล ในเรื่องต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม ซึ่ง สุชีพ ๕ สงขลา ได้แสดงความคิดผ่านการ์ตูนของเขาอย่างต่อเนื่อง และได้แทรกแนวความคิดที่เกี่ยวกับความขัดแย้งลงไปตลอดจน ความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาจากประเด็นปัญหา วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นและนำไปสู่ความขัดแย้ง และความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ถูกต้อง และขัดแย้งกับอำนาจหน้าที่ที่มี รวมถึงการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ที่พึงกระทำด้วย แนวความคิดดังกล่าว เป็นแนวความคิดหลักที่ สุชีพ ๕ สงขลา เสนอผ่านการ์ตูนการเมืองของเขาอย่างต่อเนื่องในรัฐบาลชุดนี้

ส่วนแนวความคิดรองที่ สุชีพ ๕ สงขลา นำมาเสนอในช่วงนี้ ได้แก่ แนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางการเมือง ประเด็นปัญหาหรือเหตุการณ์ที่ผู้นำ จะต้องเผชิญในขณะนั้น ตลอดจนวิธีการในการแก้ปัญหา และนโยบายในการบริหาร ที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติของผู้นำ และผู้นำทางการเมืองที่มีภาพล้อมากที่สุดได้แก่ นายกรัฐมนตรี คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และประเด็นที่เกี่ยวข้องมากที่สุดได้แก่ การเผชิญกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ และเป็นหน้าที่ของนายฯ ในการแก้ไข คลี่คลาย วิกฤตการณ์ดังกล่าว และภาพที่สะท้อนส่วนใหญ่ เป็นการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับวิธีการในการแก้ปัญหาของนายฯ ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางการเมือง ในอีกแง่มุมหนึ่ง

สรุปแนวความคิดหลักและรองที่สะท้อนผ่านการ์ตูนการเมืองของ สุธิพ ๓ สงขลา ตามช่วงรัฐบาล

เนื่องจาก สุธิพ ๓ สงขลา มีผลงานด้านการ์ตูนการเมือง ที่ผู้วิจัยสามารถรวบรวมได้ เริ่มตั้งแต่วันที่ 22 มิ.ย.17 จนหมดช่วงรัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เท่านั้น ดังนั้น ในการศึกษา วิเคราะห์ การ์ตูนการเมืองของเขา จึงมีเพียง 3 ช่วงรัฐบาลเท่านั้น คือรัฐบาลชุดที่ 2,3 และ 4 ตามลำดับ ซึ่งสามารถสรุปแนวความคิดหลักและรองได้ดังนี้

รัฐบาลชุดที่ 2 ซึ่งมีนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี เริ่มวิเคราะห์จากวันที่ 22 มิ.ย.17 จนถึงวันที่ 4 ก.พ.18 รวมระยะเวลา 8 เดือนโดยประมาณ ซึ่งสุธิพ ๓ สงขลา ได้วาดภาพการ์ตูนที่มีแนวความคิดหลักและรองดังนี้

1. แนวความคิดหลักได้แก่ แนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างรัฐกับสังคม ในด้านความขัดแย้ง ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ ตำรวจ ทหาร ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ถูกต้อง โดยการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ตลอดจนการละเว้นการปฏิบัติในสิ่งที่ควรกระทำ

2. แนวความคิดรองได้แก่ แนวความคิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นเพียงการเสนอข่าวที่เกิดขึ้นเท่านั้น โดยมีได้มุ่งเน้นการวิจารณ์การเมือง

รัฐบาลชุดที่ 3 ซึ่งมีม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี เริ่มวิเคราะห์จากวันที่ 15 ก.พ.18 ถึงวันที่ 13 มี.ค.18 รวมระยะเวลา 1 เดือนโดยประมาณ ซึ่งมีแนวความคิดหลักและรองดังนี้

1. แนวความคิดหลักได้แก่ แนวความคิดในเรื่องสัมพันธภาพระหว่างรัฐกับสังคมในด้านความขัดแย้ง ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่มีต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่นเดียวกับรัฐบาลชุดที่ 2

2. แนวความคิดรองได้แก่ แนวความคิดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทั่ว ๆ เช่นกัน

รัฐบาลชุดที่ 4 ซึ่งมีม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี เริ่มวิเคราะห์จากวันที่ 14 มี.ค.18 ถึงวันที่ 19 เม.ย.19 รวมระยะเวลา 12 เดือนโดยประมาณ ซึ่งมีแนวความคิดหลักและรองที่เกี่ยวข้องดังนี้คือ

1. แนวความคิดหลักได้แก่ แนวความคิดว่าด้วยสัมพันธ์ภาพระหว่างรัฐกับสังคมในด้านความขัดแย้ง โดยเป็นความขัดแย้งที่สืบเนื่องมาจากเรื่องต่าง ๆ เช่น วิธีการในการแก้ปัญหาของรัฐบาล วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง และความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

2. แนวความคิดของได้แก่ แนวความคิด ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางการเมืองและประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง นโยบายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และผู้นำที่มีภาพล่อมมากที่สุดได้แก่นายกรัฐมนตรี โดยการชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่ผู้นำทางการเมืองเผชิญอยู่ในขณะนั้น

ข้อสังเกตในการวาดภาพการ์ตูนการเมืองของ สุชิน ฒ สงขลา

1. แวนตามี 2 ขา เดินได้	หมายถึง	ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
2. ไปป้อมี 2 ขา เดินได้	"	ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช
3. ชิการ์มี 2 ขา เดินได้	"	พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ
4. นกแร้งใส่หมวกธงชาติอเมริกา	"	สหรัฐอเมริกา
5. ผู้ชายแต่งเครื่องแบบ ร่าอ้วน	"	เจ้าหน้าที่ของรัฐ
6. ผู้ดำเนินเรื่อง : ชายร่างผอม, เด็กร่างผอม, สุนัขพูดได้		
7. สัญลักษณ์ของชวานา : ไส้จอบ		
8. สัตว์ต่าง ๆ ในการดำเนินเรื่อง : สุนัข, ลิง, นกแร้ง		

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย